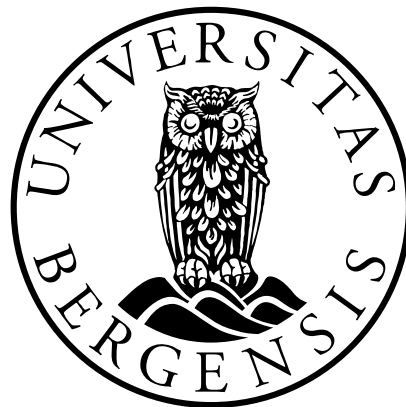

Bevisføring i rettsmekling

Kandidatnummer: 85

Antall ord: 13 539

**JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet**

UNIVERSITETET I BERGEN

«Hvor dog verden er stor! Sa alle ungene: for nå hadde de jo ganske annerledes med plass enn da de lå inne i egget. Tror dere at det er hele verden, sa moren. Den strekker seg langt på den andre siden av haven, like inn til prestens mark! Men der har jeg aldri vært»

H.C. Andersen, 1843, «Den grimme ælling¹»

---

¹ Denne versjonen er hentet fra nettstedet: <http://norske-eventyr.com/den-stygge-andungen/>

Innholdsfortegnelse.

1	Oversikt over oppgaven	4
1.1	Presentasjon av emnet, problemstilling og veien videre	4
1.2	Oppgavens aktualitet	6
1.3	Rettskildebildet	7
2	Begrepsavklaringer	10
3	Andre meklingsordninger i domstolen.....	12
3.1	Generell presentasjon	12
3.2	Rettsmekling sett opp mot ordinær mekling og familiemekling i barnelovssaker	13
4	Rettslige utgangspunkter og forutsetninger for rettsmeklingen	16
4.1	Om kapittelet.....	16
4.2	Hovedbestemmelsen	16
4.3	Hvem pekes ut til å være rettsmekler	18
5	Forutsetninger for prosessen og plikter før rettsmeklingsmøtet	19
5.1	Om underpunktet	19
5.2	Partenes plikt til å vurdere minnelig løsning, varsel og grunnlaget for kravene	19
5.3	Løse en sak i minnelighet før behandling i domstolene	19
5.4	Partene har hovedansvaret for bevisføringen	20
5.5	Partene kan føre ”de bevis de ønsker”, jf. § 21-3	20
6	Spesialregel om bevisføring under rettsmeklingsmøtet	22
6.1	Generelt om regelen	22
6.2	Noen tanker om bruk av objektive kriterier.....	24
6.3	Bevisførsel om i rettsmekling dersom en part er selvprosederende.....	26
7	Relevante bestemmelser om bevis i kapittel 21 og 22.....	28
7.1	Proporsjonalitetsprinsippet	28
7.2	Særlig om proporsjonalitetsprinsippet og bevisavskjæring	29
7.3	Utenrettslige forklaringer som er blitt til ”i saken”	29
7.4	Særlig om erklæringer/forklaring i saken	30
7.5	Meklers mulighet til å drøfte styrker og svakheter i partenes argumentasjon	30
7.6	Særlig om kurante opplysninger	31
7.7	Føring av bevis som er skaffet til veie på utilbørlig måte	32
8	Offentlighet, taushetsplikt, bevisforbud og bevisføring.....	34
9	Partenes sannhets og opplysningsplikt.....	35
10	Meklers adferd	36
11	Etiske problemstillinger ved bevisførsel i rettsmeklinger med særmøter ...	39
12	Hvilken posisjon har lovgiver ment at rettsmekling skal ha?	43
	Litteraturliste og kildehenvisninger.....	48
	Lover	51

Forarbejder og offentlige dokumenter	51
Rettspraksis	52

1 Oversikt over oppgaven

1.1 Presentasjon av emnet, problemstilling og veien videre

Fokuset under det tradisjonelle jusstudiet i Norge er domstolsprosessen. Det er imidlertid ikke her de fleste tvister løses. Løsninger forhandles frem eller som følge av at en part gir seg. Det er opp til hver enkelt part å avgjøre hvilken løsning han eller hun er villig til å gå med på.

I den ordinære domstolsprosessen vil det alltid være krav til bevisførsel, kontradiksjon, offentlighet og ankemuligheter. I den ordinære prosessen er beslutningsmyndigheten gitt til en tredjeperson og vi har regler og prinsipper som skal følges

Gjennom den ordinære domstolsprosessen blir det stort sett pekt ut en vinner og en taper. Domstolsprosessen avgjør bare den juridiske tvisten mellom partene. Andre deler av konflikten blir ikke håndtert. Domstolsprosessen er derfor ikke nødvendigvis den beste for å bevare forholdet mellom partene. Dette kan særlig være uheldig dersom partene er avhengige av hverandre og på en eller annen måte skal ha en relasjon etter konflikten.

Rettsmekling skjer i regi av domstolene. I meklingen er det partene som skal bli enige om løsningen på konflikten. Mekling åpner for fleksible løsninger hvor behovene til partene står i fokus. Rettsmekler er utpekt som en hjelper i denne prosessen. Ettersom meklingen ikke skal lede frem til en dom, gjelder ikke de samme reglene som i den ordinære domstolsprosessen. Dette er noe man blant annet ser igjen ved at rettsmekling av natur skal ha en mer uformell setting.²

Et forlik gjennom rettsmekling kan spare partene for de personlige belastningene som møte med en rettssal kan føre til. Dyre saksforberedelser blir unngått, vitner slipper som oftest å møte, rettsgebyr- og advokathonorarene skrumpes og dommeren frigjør dyrbar tid til andre relevante arbeidsoppgaver. Det kan derfor være mye sannhet i det juridiske munnhullet: ”*et magert forlik er bedre enn en fet prosess.*”³

---

² Noe som blant annet ses igjen ved at meklingen skjer i et separat rom og at dommeren ikke har på seg dommerkappe

³ Bernt/Mæhle (2007) s.90.

I domstolsprosessen ønsker partene å belyse sin side av saken gjennom å føre bevis for sitt syn. Det faktum som presenteres, må dokumenteres i håp om at dommeren skal bli overbevist av dette. Tvisteloven har flere regler som regulerer disse spørsmålene.⁴

Tvisteloven har egne særregler om saksbehandlingen i rettsmekling, og en egen regel for bevisføring under rettsmekling. I spesialregelen om bevisføring i rettsmekling følger det i § 8-5 fjerde ledd at

”Rettsmekleren bestemmer om, og i tilfelle i hvilket omfang, bevisføring skal skje under rettsmeklingen. Bevisføring finner ikke sted uten samtykke av partene og den som i tilfelle skal legge fram bevis eller gi forklaring”

I forarbeidene følger det at meklerens oppgave er vanskelig å detaljregulere og at dette er grunnen for at § 8-5 fjerde ledd heller må vise til ytre rettslige merkesteiner.⁵

Lovteksten og forarbeidene tyder på at lovgiver ønsker en fleksibel regel, og i denne avhandlingen vil jeg presisere og stille nærmere spørsmål til reglene vi har for bevisføring i rettsmekling. Dette blir oppgavens hovedproblemstilling.

Særregelen i § 8-5 gjengir en sentral del av disse spørsmålene, men må også suppleres med andre bestemmelser i tvisteloven og andre relevante rettskilder for at bildet skal bli komplett.

I oppgaven vil jeg også presentere andre meklingsordninger som skjer i regi av domstolene, og målet for denne presentasjonen blir å se nærmere på hvilken fordeler og ulemper rettsmekling har, da disse særegenhetene er noe som partene og rettsmekler kan gjøre bruk av under rettsmeklingsmøtet.

Fremstillingen er kronologisk og temaene fremstilles ut fra når i prosessen de gjør seg gjeldende. Et utslag av dette blir at drøftelsen av særbestemmelsen i § 8-5 ikke kommer før i punkt 6, noe som er et bevisst valg fra min side. Kapitlene som kommer før punkt 6 gjengir ulike regler som kommer til anvendelse før partene treffes i

---

⁴ Deriblant proporsjonalitetsprinsippet i formålsbestemmelsen §1-1, varslingsplikten etter §5-2, at partene har hovedansvar for bevisførselen etter §11-2 andre ledd første setning og at partene har rett til å føre de bevisene de ønsker etter §21-3 første setning.

⁵ Ot.prp. s.126.

rettsmeklingsmøtet, og vil etter mitt syn være vel så viktige å analysere nærmere da ett viktig mål for tvisteløsning er å komme frem til enighet så tidlig som mulig i prosessen.

Når det gjelder de generelle reglene om bevis i tvisteloven kapittel 21 og 22, har jeg valgt ut noen bestemmelser som jeg anser som særlig relevante for spørsmålet om bevisføring i rettsmekling. Jeg kommer også til å se nærmere på særmøter og ulike etiske problemstillinger som kan fremkomme i disse.

I oppgavens siste del vil jeg stille spørsmål om det er behov for ytterligere bevisførsel i rettsmekling.

1.2 Oppgavens aktualitet

Rettsmekling ble startet opp som en prøveordning ved fem førsteinstansdomstoler og en lagmannsrett i 1997 og har siden den gang blitt en stadig viktigere del av domstolenes virke. Etter at den nye tvisteloven trådte i kraft 1. januar 2008 har fokuset blitt ytterligere forsterket, noe som kommer frem allerede i navnet - Lov om mekling og rettergang i sivile tvister. Tvisteloven har også et eget avsatt kapittel avsatt til mekling og rettsmekling i de alminnelige domstoler, kapittel 8.

Når det gjelder utbredelsen av rettsmekling, kan man for eksempel se nærmere på statistikken for Oslo og Bergen.⁶ I Bergen tingrett ble det 2014 rettsmeklet i 89 sivile tvister⁷. Dette utgjør 11 % av de sivile tvistesakene. Det ble oppnådd enighet i 72 % av de rettsmeklede sakene. I Oslo ble det i 2014 rettsmeklet i 380 saker, noe som utgjør 14 % av prosent av de sivile sakene. Her ble det oppnådd enighet i 71 % av sakene. Tallene som angir hvor stor andel sivile tvister det rettsmekles inneholder noen feilkilder. En del sivile saker, som for eksempel spørsmål om tvungent psykisk helsevern⁸ og barnevernsaker⁹ vil av natur være uegnet for rettsmekling. Videre har man barnelovssakene som behandles etter egne regler.¹⁰

---

⁶ Her må det presiseres at størrelsen på tingrettene varierer etter folkemengden i domssognet. Når det gjelder disse to konkrete byene, var det lett å få tak i statistikk fra disse.

⁷ <http://www.domstol.no/globalassets/upload/berg/internett/arsmelding/bergen-tingrett-aarsmelding.pdf>

⁸ Lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern

⁹ Lov om barneverntjenester (barnevernloven)

¹⁰ Mekling etter barneloven vil det gjøres kort rede for i oppgavens kapittel 3.

1.3 Rettskildebildet

Twisteloven har flere forarbeider. Tvistemålsutvalget ble nedsatt i 1999 og kom i 2001 med utredningen NOU 2001:32 rett på sak med utkast til ny lov, og med anbefalinger om at rettsmekling skulle innføres som en permanent ordning. I 2005 la daværende Justis- og politidepartementet frem forslag til ny lov, Ot.prp. nr.51 (2004-2005) – lov om mekling og rettergang i sivile saker (tvisteloven), og hovedtrekkene til tvistemålsutvalget fikk her tilslutning. I 2005 kom Justiskomiteen med sin innstilling om lov og mekling og rettergang i sivile tvister – O.nr.110 (2004-2005). Det ble gjort få og små endringer i den avsluttende stortingsbehandlingen.¹¹

En nærmere gjennomgang av forarbeidene viser at punktet om rettsmekling ikke er blant de punktene som det er skrevet mest om i antall sider. Lovgiver kunne her ha gitt nærmere regler om bevisførsel under rettsmekling, men har i stedet gitt en regel som innebærer at spørsmålet må avgjøres konkret i den enkelte mekling, og hvor det kreves samtykke fra part og mekler.

Twisteloven trådte i kraft i 2008, noe som i seg selv tilsier at tilfanget av rettspraksis er noe begrenset. Temaet bevisføring i rettsmekling er så vidt vites ikke behandlet i Høyesterett eller i underrettene^{12, 13}.

Domstoloven inneholder flere bestemmelser som overlapper bestemmelsene i tvisteloven. Kapittel 12 inneholder regler om klage og disiplinærordning for dommere. I § 236, jf. § 55 tredje ledd, har tilsynsutvalget for dommere fått kompetanse til å avgjøre spørsmål om dommeren har opptrådt i strid med god dommerskikk. Disiplinærordningen er et forvaltningsorgan og tradisjonelt blitt ansett for å ha liten vekt.¹⁴

Samtidig må dette synet nyanseres ut fra det konkrete saksfeltet som man er innenfor. Av forarbeidene til domstolsloven, fremgår det at tilsynsutvalget skal være det sentrale organet for utvikling av normen ”god dommerskikk”.¹⁵ Som påpekt i juridisk litteratur, kan

---

¹¹ Skoghøy (2008) s. 12

¹² I denne avhandlingen tenker jeg her på ting- og byrettsdommer og dommer fra lagmannsretten.

¹³ Siste søk på lovdata ble foretatt 16. mai 2016.

¹⁴ Boe (2012) side 263 følgende.

¹⁵ Prp. s.202

avgjørelsene tillegges vekt dersom de gir uttrykk for en praksis og for visse gjennomgående synspunkter for Tilsynsutvalget.¹⁶

Etter kollisjonsprinsippet *lex specialis* går spesielle regler foran generelle regler av samme rang.¹⁷ Særbestemmelsen om bevisføring i rettsmekling i § 8-5 fjerde ledd er kortfattet. Derfor kan det underveis i avhandlingen oppstå spørsmål om og eventuelt hvordan de generelle reglene om bevisføring i tvisteloven supplerer de spesielle reglene. Først og fremst må det her vurderes hva lovgiver har uttalt i forarbeidene, men samtidig vil det være slik at

”hvis (...) det er tale om et spørsmål som den historiske lovgiver ikke har tenkt på eller valgt å forbigå, er det liten grunn til å fintoølge lovforarbeidenes ordlyd for å finne støtte for et standpunkt i denne.”¹⁸

Å gjennomføre bevisføring kan kreve ressurser. For å være lojal overfor lovgiver må man derfor se på de rammene lovgiver har gitt for rettsmekling, og da særlig de tidsmessige ressursene som er gjort tilgjengelig. Det er slik at når man trekker inn allment aksepterte verdipremisser,¹⁹ såkalte reelle hensyn²⁰, må man være bevisst på bruken av disse, da:

”Det ligger (...) klare begrensninger på bruken av reelle hensyn som rettskildedefaktor. Bruken må være lojal overfor lovgiveren; retten bør ikke ut fra en argumentasjon om reelle hensyn innsnevre rekkevidden av en lovbestemmelse som lovgiveren har ønsket, men som retten misliker”²¹

Av denne grunn kan man ikke trekke for bastante slutninger ut fra verdimeslige betraktninger, dersom man ikke er sikker på at det er dette lovgiver har ment. Da må man i stedet betrakte dette som en svakhet ved dagens ordning. Det samme gjelder ulike andre verdier som det også kan være verdt å ta stilling til i forbindelse med slike spørsmål.

Flere forfattere har samlet og systematisert omfattende materiale om rettsmeklingsinstituttet, men det er få forfattere som konkret har tatt stilling til hvordan reglene om bevisføring i rettsmekling skal forstås.²² Av det jeg kan se, er det ingen forfattere som har gjort dette i en samlet fremstilling.

---

¹⁶ Bernt (2011) s.44

¹⁷ Monsen (2012) s.193.

¹⁸ Andenæs (2009) s. 29

¹⁹ Aarbakke (1965) s. 456-458

²⁰ Eckhoff (1971) s. 20-21

²¹ Aasland (1999) s.164

²² F.eks delvis behandlet av Bernt (2004) s.103-108 og Schei mfl. (2013) s.281-287

Innenfor særspørsmål om bevis har flere forfattere skrevet generelt om dette, og jeg vil trekke disse synspunktene frem for å se i hvilken grad de eventuelt kan belyse spørsmål knyttet til rettsmeklingsmøtet.²³

Juridisk litteratur er verdifull når det gjelder å gi uttrykk for sedvane, rettskultur og fremgangsmåter og handlemåter for løsningsproblemer.²⁴ Jeg vil derfor bruke juridisk litteratur som støttemomenter i den kommende analysen for å presisere reglene om bevisførsel i rettsmekling.

Gjennomgangen av rettskildene viser at rettsmekling er et fagfelt hvor det finnes lite empiri. I alle fall dersom man holder rettsmekling opp mot omfanget det har i domstolene i dag.²⁵ Underveis i skriveprosessen har deltatt i tre rettsmeklinger²⁶, og jeg vil trekke frem eksempler fra disse der dette måtte passe. Av hensyn til anonymitet for parter og meklere, velger jeg å ikke oppgi hvor og når jeg deltok i disse meklingene.

---

²³ Deriblant kommer Torgersen (2009), Øyen (2010) og Bernt (2007) til å bli trukket inn.

²⁴ Nygaard (2004) s.84 og 85.

²⁵ Se statistikk i punkt 1.2.

²⁶ Jeg vil rette en stor takk til domstolen som jeg fikk lov til å delta som observatør i.

2 Begrepsavklaringer

Før jeg tar fatt på en grundigere analyse av hvilken regler vi har for bevisføring i rettsmekling, er det naturlig å definere hva jeg legger i sentrale begreper som jeg kommer til å gjøre bruk av senere i oppgaven.

De tre begrepene ”mekling”, ”bevis” og ”bevisføring” står sentralt i analysen som skal gjennomføres videre. Disse må derfor defineres. I tillegg til dette er ”forhandling” og ”konflikt” begreper som jeg flere ganger berører, og som jeg derfor også ønsker å definere nærmere.

Det første ordet som skal defineres er konflikt. Konflikt kommer fra det latinske ordet ”conflictus” som på norsk kan oversettes med ”sammenstøt”.²⁷ Den danske professoren i rettsvitenskap Vibeke Vindeløv har i sin bok definert konflikter som ”uoverensstemmelser mellom to eller flere parter, der fremkalder spændinger i den enkelte.”²⁸

Forhandlinger blir ofte det første steget for å løse konflikter, og blir av professor Jørn Kjell Rognes ved NHH definert som ”når to eller flere parter med delvis motstridende interesser prøver å komme fram til en felles beslutning, forhandler de”.²⁹

Mekling er en konfliktløsningsmetode på fremmarsj og av professor Camilla Bernt ved UiB definert som

*”en prosess hvor to eller flere parter søker å løse en konflikt eller tvist med bistand fra en tredjeperson. Tredjepersonen skal ikke bestemme for partene hva løsningen skal være. Hans rolle er å bistå dem i prosessen, hvor partene selv skal identifisere hva de er enige og uenige om, utvikle og vurdere løsningsalternativer og prøve å komme til en enighet”*³⁰

Det engelske ordet for mekling er ”mediation”. Ordet har sin opprinnelse fra det latinske ordet ”medium” som betyr en som står i midten.³¹ Dette henger dermed sammen med at partene

---

²⁷ Mykland (2007) s. 294.

²⁸ Vindeløv (2008) s.44

²⁹ Rognes (2010) s.13

³⁰ Bernt (2014) s.191.

³¹ Vindeløv (2008) s.125

ikke klarer å forhandle på egenhånd. Det trengs en upartisk tredjeperson for å hjelpe personene til å komme frem til enighet.

Ordet bevis brukes i mange sammenhenger og av mange profesjoner. I en juridisk sammenheng brukes begrepet bevis både om aktiviteten å bevise, de mediene eller fenomenet som bærer informasjonen, om selve informasjonen og om summen av de bevis som blir presentert i en sak.³²

Professor Magne Strandberg legger til grunn at

”et bevis et er fenomen som bærer en informasjon som tilsier at en faktumpåstand er sann eller usann, og det er den informasjonen som tilsier at en faktumspåstand er sann eller usann, som er fellestrekket for alle bevis”³³

Professor Inge Lorange Backer formulerer bevistilbud som opplysninger om konkrete bevismidler som vil bli lagt frem for retten.³⁴ I tvistelovens forarbeider gjøres det et skille mellom bevistilgang og bevisføring.³⁵ Samme forfatter viser til at

”bevistilgang i praksis blir brukt i flere betydninger, og at tvistelovens begrepsbruk er usikker. Det kan blir brukt generelt om all tilgang til bevis eller bare om bevis som motparten eller tredjepersoner har hånd om, og det kan begrenses til partenes tilgang til bevisene før fremlegging for retten eller inkludere dette”.³⁶

Maria Astrup Hjort definerer for eksempel bevisføring som ”spørsmål om hvilke bevis partene kan få føre for retten”.³⁷ Definisjonen til Hjort legges til grunn i det følgende. I den videre analysen vil hovedfokuset rettes mot bevisføringsreglene, men også regler som berører spørsmål om bevistilgang kommer tidvis til å bli behandlet.

---

³² Torgersen (2009) s. 17.

³³ Strandberg (2012) s.49

³⁴ Backer (2015) s.279

³⁵ NOU. s.465

³⁶ Backer (2015) s. 279 og 280

³⁷ Hjort (2016) s. 14.

3 Andre meklingsordninger i domstolen

3.1 Generell presentasjon

Den danske juristen og forskeren Lin Adrian har introdusert begrepet ”procesretfærdighet”³⁸, og hvor hun gjennom forskning³⁹ har vist at måten en avgjørelse treffes på tillegges stor betydning for mottakerens subjektive opplevelsen av om utfallet er rettferdig, og ofte større betydning enn det å få medhold i en rettssak. Betydningen av å komme frem til en minnelig løsning før saken kommer til domstolene kan blant annet av denne grunn være stor. Jeg vil i dette kapitlet se nærmere på de meklingsordningene som i dag finnes i domstolene og peke på de særegenhetene som gjelder for rettsmekling.

Det fremgår av tvisteloven § 8-1 at ”retten skal på ethvert trinn av saken vurdere muligheten for å få rettstvisten helt eller delvis løst i minnelighet gjennom mekling eller rettsmekling, om ikke sakens karakter eller forholdene for øvrig taler imot en slik løsning”. Det følger av andre ledd at for forlikrådet skjer dette etter særlige regler som i det følgende ikke kommer til å bli behandlet.

Det finnes tre meklingsordninger i norske alminnelig domstoler.⁴⁰ Det er ordinær mekling etter tvl. § 8-2, som kan anses som en betegnelse på dømmende retts forliksbestrebelse.⁴¹ Videre har vi rettsmekling som er regulert i tvl. § 8-3 følgende. For det tredje har vi mekling i barnelovssaker etter barneloven §§ 59 og 61, og det følger av § 59 tredje ledd at andre lovers prosessregler kan supplere reglene i barneloven.

Partene skal undersøke muligheten for å løse tvisten i minnelighet før sak reises for domstolene, jf. §5-4 første ledd første setning. I lys av dette vil det i punkt 3.3 knyttes noen kommentarer til forhandlinger sett opp mot de tre meklingsordningene vil har i domstolene.

---

³⁸ Lin Adrian (2013) s.107-116

³⁹ Denne forskningen er gjort i dansk rettsmekling

⁴⁰ Bernt (2011) s. 102 følgende.

⁴¹ Bent (2011) s.102 og 103

3.2 Rettsmekling sett opp mot ordinær mekling og familiemekling i barnelovssaker

Rettsmekling foregår utenfor rettsmøter og for lukkede dører, jf. § 8-5 første ledd første punktum.⁴² Møtet ledes av en dommer eller en ”person fra utvalget av rettsmeklere for domstolen”, jf. § 8-4 første punktum. Rettsmekleren kan ha særmøter med hver av partene i saken, jf. § 8-5 første ledd tredje punktum. Rettsmekleren kan som nesten unntaksfri regel ikke være dommer i saker han har vært rettsmekler, jf. § 8-7 første og andre ledd.

Ordinær mekling reguleres i tvl. § 8-2 og ledes alltid av en dommer og gjennomføres ved møter hvor begge parter er til stede. Dommeren ”kan ikke sette frem forslag til løsning, eller råd eller uttrykke synspunkter på saken som er egnet til å svekke tilliten til dommerens upartiskhet”, jf. tvl. 8-2 første ledd annet punktum og domstolloven § 108.

Dette fordi det er dommeren i saken som mekler, og vedkommende forutsettes å skulle være habil til å fortsette som dommer i saken etter endt mekling. Det er en uklarhet i måten lovteksten er formulert på, idet det kan fremstå som det er et generelt forbud mot løsningsforslag og råd, mens meningen etter forarbeidene er at det bare er slike forslag som er egnet til å svekke tilliten til dommerens upartiskhet som ikke er tillatt⁴³

Ved mekling etter barneloven § 59 tredje følger det av andre ledd at dommeren skal ”på kvart trinn i saka vurdere om det er mogleg å oppnå forlik mellom partane, og leggje tilhøva til rette for det”.

I ordinær mekling og mekling etter barneloven skjer meklingen i regi av dømmende rett, noe som gjør at særmøter vil være i strid med grunnleggende prosessrettslige rettssikkerhetskrav, herunder kontradiksjonsprinsippet, partsoffentlighetsprinsippet og offentlighetsprinsippet, jf. tvl. § 1-1, Grunnloven § 95 første ledd og EMK artikkel 6 nr. 1. Man ser dermed at adgangen til å holde separate møter gjelder særskilt for rettsmekling og at rettsmekleren dermed kan motta informasjon som ikke bringes videre til den andre part

---

⁴² og NOU s.722.

⁴³ Prp. s. 116.

En annen observasjon som ut fra det foregående kan gjøres er at rettsmekling tar konflikten ut fra det normale prosessporet, som sakene etter ordinær mekling og mekling etter barneloven følger, og blir i stedet plassert i et lukket rom, hvor det som blir diskutert i rommet forblir der. Disse forskjellen gir generelt uttrykk for en mer uformell setting i rettsmekling enn de to andre meklingsformene. Dette inntrykket forsterkes ytterligere når det i lovens forarbeider vises til at:

”Viktige stikkord for rettsmeklingen er klarlegging av tvisten og partenes holdninger, klarlegging av de interesser partene har i konflikten, mulige videregående interesser i en minnelig løsning, eventuelt en løsning som også trekker inn andre forhold mellom partene, og generelt å fremme kommunikasjon mellom dem. Rettsmekleren kan fremme konkrete forslag til løsning av tvisten, og gi uttrykk for styrke og svakheter i partenes argumentasjon”⁴⁴

Forarbeidene opplyser om klare holdepunkter om at rettsmekling fra lovgivers side er ment å være en mer rendyrket meklingsprosess enn det som vil være tilfelle for ordinær mekling og mekling etter barneloven.

At en annen person som hovedsak tar over saken dersom det ikke oppstår enighet i meklingen, gjør i tråd med uttalelsene i forarbeidene at rettsmekleren står friere i sin tilnærming til saken og kan gå lengre i sitt forsøk i å få partene til å komme til enighet i saken.

Et felles trekk ved de tre meklingsordningene er at de kan føre til et forlik mellom partene, jf. barneloven § 59 annet ledd, § tvl.8-5 sjette ledd og §8-2 andre ledd. Særlige kjennetegn ved barnelovsmekling er at retten kan gi partene mulighet til å inngå en foreløpig avtale, og at det regelmessig oppnevnes en sakkyndig til å bistå i meklingsarbeidet, og som veileder for partene under midlertidige avtaleperioder jf. § 61 nr.7 første og andre punktum.

3.3 Forhandlinger, mekling i domstolene og ordinær domstolprosess

---

⁴⁴ NOU s.723.

Etter tvisteloven § 5-3 skal partene selv forsøke å komme frem til en minnelig løsning før saken sendes til domstolene. En nærliggende måte å gjøre dette på er gjennom forhandlinger.

I forhandlinger vil partene ha full kontroll over utfallet. Det samme gjelder for mekling. Grunnen for dette er partsautonomien. Dersom partene ikke er enige med det som er forhandlet frem, kan de velge å takke nei til dette.

Ved den ordinære domstolsprosessen er forholdet et annet. Partene har her gitt beslutningskompetansen til den domstolen hvor saken skal behandles, jf. tvl. § 4-1.⁴⁵ Rettens avgjørelse må her ligge innenfor rammen av de påstander som partene har nedlagt og retten kan videre bare bygge på de påstandsgrunnlag som påberopes, jf. § tvl. § 11-2 (1).

Reglene om bevisføring etter hovedsporet i tvisteloven må derfor hele veien i det følgende ses i lys av beslutningskompetansen som partene har gitt retten. I tråd med den tidligere nevnte definisjonen til Magne Strandberg, bruker derfor retten bevisene som ”den informasjonen som tilsier at en faktumspåstand er sann eller usann”.⁴⁶ Bevisførsel blir derfor viktig for rettens beslutningskompetanse.

Ettersom det er partene som skal bestemme en eventuelle løsning i mekling, er bevisførsel ikke like påkrevd som i en domstolsprosessen. Partene har stort sett mottatt motpartens relevante bevisstilbud før rettsmeklingsmøtet, og det kan derfor legges til grunn at de ikke har blitt overbevist av disse tidligere siden de ikke klart å komme til enighet.

I rettsmeklingsmøtet er det partene som må avgjøre hvilke forutsetninger som må være til stede for at de skal kunne treffe en beslutning, og hvilke hensyn denne skal bygge på. Disse forutsetningene er ikke noe som nødvendigvis behøver å følge av ett eller flere bevisstemaer. Det kan tenkes andre faktorer som partene anser som sentrale.

For eksempel i en konflikt mellom et verksted og et transportfirma vedrørende et erstatningsspørsmål, kan renommé og relasjoner være vel så viktigere faktorer for partene, og kanskje et viktigere moment enn det konkrete erstatningskravet som partene skal ta stilling til.

---

⁴⁵ Og prp. s. 374

⁴⁶ Strandberg (2012) s.49

4 Rettslige utgangspunkter og forutsetninger for rettsmeklingen

4.1 Om kapitlet

Det vil i dette punktet gjøre rede for noen innledende kompetansespørsmål vedrørende når det besluttes at en sak skal rettsmekles.

4.2 Hovedbestemmelsen

Det fremgår av tvl. § 8-3 første ledd at ”retten kan beslutte at det i stedet for eller i tillegg til mekling etter § 8-2 skal foretas rettsmekling”. Ordlyden forutsetter at det er tale om en sak som er anlagt for domstolene. I forarbeidene presiseres det også at det ikke er adgang til å begjære rettsmekling uten at det har blitt tatt ut stevning for domstolene.⁴⁷

Ordlyden ”retten kan beslutte” tilsier at det er tale om en beslutning hvor det i praksis er dommeren i en konkret sak som har siste ordet for om mekling skal forsøkes. I juridisk litteratur pekes det også på at dette er en beslutning som beror på rettens skjønn.⁴⁸

Den mer skjønnsmessige første ledd blir til dels utpenslet av andre ledd. Det fremgår her at

”det ved avgjørelsen legges det vekt på partenes holdning til rettsmekling og mulighetene for en forenkling i saken. Det legges videre vekt på om ulikt styrkeforhold mellom partene, kostnadene ved rettsmekling, tidligere meklingsforsøk eller andre forhold gjør rettsmekling betenkelig. Rettsmekling mot partenes vilje kan bare skje når særlige grunner tilsier det”

Et eksempel på ”ulikt styrkeforhold mellom partene” kan være saker der én part er selvprosederende, mens den andre parten har prosessfullmektig. I forarbeidene informeres det om at et ulikt styrkeforhold «kan tale imot rettsmekling, men innebærer ikke noe absolutt forbud»⁴⁹.

Dersom rettsmekling besluttes, har rettsmekleren «et særlig ansvar for å påse at den svake part ikke utnyttes eller overkjøres”. Den siste presiseringen kan ha stor betydning for hvordan rettsmekleren skal forholde seg til spørsmålet om bevisførsel under rettsmeklingsmøtet, og jeg vil senere i oppgaven komme tilbake til betydningen av dette i punkt 6.3.

---

⁴⁷ NOU s.231.

⁴⁸ Bernt (2011) s.163 og Vangsnes (2015) s. 100.

⁴⁹ Prp. s.389.

Gjennom de ovennevnte presiseringene i andre ledd har dommeren flere markører å ta stilling til vedrørende sine beslutninger. Deriblant at partene skal få anledning til å uttale seg. Denne tilnærmingen følger dermed tvistelovens alminnelige regel vedrørende partenes adgang til å uttale seg om spørsmål av betydning for avgjørelse om saksbehandlingen, jf. § 9-6 første ledd.

Det kan også her påpekes at formuleringen ”andre forhold gjør rettsmekling betenkelig” rommer et stort rom av muligheter som dommeren må ta stilling til innledningsvis i sitt valg om saken skal bringes inn på dette sporet. I lovens forarbeider pekes det på at sakens art er eksempler på ”andre forhold”. I forlengelsen av dette er det nærliggende å tenke at bevisstillingen er ett av flere momenter i en slik vurdering.

Dette må dermed ses i sammenheng med bevistilbudene som er lagt frem for retten. I lovens forarbeider vil dommeren ha flere holdepunkter for disse beslutningene. Det pekes blant annet på at rettsmekling ”er forutsatt gjennomført uformelt og over et begrenset tidsrom – fra noen få timer i en ”normalsak” til kanskje opp til et par dager i helt store saker”.⁵⁰

Dommeren må også være obs på at det kan tenkes at enkelte parter av taktiske årsaker har valgt å blåse opp kravet sitt, til tross for at dette strider mot den eventuelle advokatens rolle og proporsjonalitetsprinsippet i sivilprosessen.⁵¹

Dommeren skal også se på ”mulighetene for å oppnå et forlik eller en forenkling i saken”. Et eksempel som trekkes frem i forarbeidene på forenkling av saken er at ”deler av tvisten kan forlikes, eller det er utsikt til at uholdbare standpunkter eller bevisførsel frafalles”.⁵²

Uttalelsen peker her på at det kan være aktuelt med mekling også i saker der man ikke er overbevist om at det er så store muligheter for forlik. Dette synes å bygge på en tanke om at meklingen kan lede til forenkling i saken. Dersom partene for eksempel blir enige om å begrense omfanget av saken i form av frafall av visse påstandsgrunnlag, visse bevis og tilsvarende.

En rettsmekler som jeg observerte, startet sin innledning med å presisere at det var viktig at partene satte seg realistiske mål for resultatet av dagens forhandlinger, og vedkommende erfaringer tilsa at dette for eksempel kunne være at begge parter var ”noenlunde misfornøyde”. Dette kan nok sees på som en tolkning og videreføring av det som lovteksten

---

⁵⁰ NOU s.723.

⁵¹ Mæland (2013) s. 32-35

⁵² Prp. s.388.

og forarbeidene viser til, og et eksempel på hvordan en mekler forsøker å forhåndsorientere partene om at alle kamper ikke kan kjempes i rettsmeklingen, da det ikke finnes ressurser for dette og at det heller er målet med rettsmekling.

4.3 Hvem pekes ut til å være rettsmekler

Twisteloven §8-4 første ledd første punktum angir at rettsmekler kan være saksforberedende dommer, en annen av domstolens dommere eller en person fra utvalget av rettsmeklere.

Twistemålsutvalget viser for eksempel at det i byggesaker kan være hensiktsmessig å bruke en bygningskyndig til å mekle mellom partene.⁵³ Vedrørende spørsmålet om bevisføring i rettsmekling, kan bruk av eksterne meklere med særlig kompetanse innenfor et fagfelt gjøre at behovet for sakkyndig bevisførsel blir mindre. Behovet for andre bevis vil nok være det samme.

Undersøkelser viser at Norges befolkning har sært stor tillit til domstolene.⁵⁴ Dette sett i sammenheng med at partene må dekke kostander til eksterne rettsmeklere, og at partene i liten grad etterspør personer fra utvalg av rettsmeklere, er nok en stor del av forklaringen på at det er dommere i domstolen som stort sett er rettsmeklere.⁵⁵ I kapittel 12 vil jeg komme tilbake til spørsmålet om hvem som bør være rettsmekler og om det bør åpnes for større bruk av eksterne meklere.

---

⁵³ NOU s.722.

⁵⁴ Undersøkelser gjennomført av Ipos/MMI i midten av november 2014, se for eksempel <https://www.domstol.no/no/Aktuelt/Nyheter/Tiltroen-til-domstolene-slar-nye-rekord/>

⁵⁵ Prp. nr. 51 s. 121 med videre henvisninger til vedlegg nr. 3- evalueringsrapporten s.225

5 Noen forutsetninger for prosessen og plikter før det eventuelle rettsmeklingsmøtet blir holdt

5.1 Om underpunktet

Før jeg tar fatt på særreglene om bevisførsel, vil jeg peke på valgene som lovgiver krever at partene skal ta stilling til før de eventuelt velger saksanlegg mot domstolene.

5.2 Partenes plikt til å vurdere minnelig løsning, varsel og grunnlaget for kravene

I tvisteloven § 5-2 følger det at ”før sak reises, skal parten skriftlig varsle den det er aktuelt å reise sak mot. Varselet skal opplyse om det krav som kan bli fremmet, og grunnlaget for det. Varselet skal oppfordre den andre part til å ta stilling til kravet og grunnlaget”.

Etter tvl. 5-3 første ledd første punktum følger det at «den som varsler om et krav eller bestrider et varslet krav, plikter samtidig å opplyse om viktige dokumenter eller andre bevis som parten selv kjenner til, og som parten ikke kan regne med at den annen part er kjent med”.

En naturlig språklig forståelse tilsier dermed at partene skal varsle hverandre om bevis som den andre part sannsynligvis ikke er kjent med. Ut fra ordbruken ”samtidig” skal vurderingen gjennomføres på det tidspunkt hvor kravet sendes til den andre parten, og en slik slutning har også støtte i lovens forarbeider.⁵⁶

Jeg vil mene at varslingsplikten er viktig fordi partene dermed har bedre grunnlag for å vurdere forlikforslag i forkant og under rettsmeklingsmøtet, og at partene dermed skal slippe i for stor grad å måtte ta stilling til nye bevisstilbud direkte under rettsmeklingsmøtet.

5.3 Løse en sak i minnelighet før behandling i domstolene

---

⁵⁶ Ot.prp. s.278.

Som nevnt tidligere i oppgaven, følger det av tvl. § 5-4 at ”partene skal undersøke om det er mulig å løse tvisten i minnelighet før sak reises, og gjøre nærmere forsøk på dette.”

I 2014 ble det totalt innbrakt 16 955 sivile saker for tingrettene i Norge.⁵⁷ Ut fra frekvensen av antall saker som anlegges for domstolene, kan det stilles spørsmål om det skorter enten på viljen eller evnen til advokat og/eller klient til å komme frem til minnelige løsninger før saken anlegges for domstolene.

Dersom flere parter hadde blitt enige om hele eller deler av saksforholdet før saken hadde blitt anlagt for domstolene, ville dette spare domstolene for store ressurser. De sparte ressursene kunne vært brukt til tiltak for å få ned behandlingstiden, og andre mulige tiltak for å styrke behandlingen i rettsmeklingsmøtet. Det er noe om jeg skal komme tilbake til i kapittel 12. Temaet om at partene forut for rettsmeklingen kunne blitt enige om for eksempel felles objektive kriterier for rettsmeklingen, vil jeg komme tilbake til i punkt 6.2.

5.4 Partene har hovedansvaret for bevisføringen

Etter tvl. § 11-2 annet ledd er det partene som har hovedansvaret for å sørge for bevisføring. Dette omtales gjerne som forhandlingsprinsippet, og er begrunnet med at det er partene som kjenner saken best og vet hvilke bevis som finnes, og på hvilke punkter det kan være behov for bevisføring.⁵⁸

Bevisføring koster penger og ressurser. Det heter derfor i § 11-2 andre ledd annet punktum at ”retten kan sørge for bevisføring hvis ikke partene motsetter dette”. For rettsmekling følger dette av spesialregelen i § 8-5 fjerde ledd.

5.5 Partene kan føre ”de bevis de ønsker”, jf. § 21-3

Tvisteloven § 21-3 første ledd første punktum knesetter prinsippet om fri bevisføring. Partene har i utgangspunktet rett til å bruke alle de bevismidlene de selv måtte ønske. Dette gjelder uansett hvordan beviset er skaffet til veie eller hvilken informasjon det inneholder.⁵⁹ Det er

---

⁵⁷ Årsstatistikk for domstolene, se <https://www.domstol.no/globalassets/upload/da/internett/domstol.no/domstoladministrasjonen/statistikk/statistikk-2014/arsstatistikk--forsteinstans-2014.pdf>

⁵⁸ Knoph (2009) s.754

⁵⁹ Robberstad (2013) s.236

derfor beslutninger om å nekte en part å føre et bevis som må begrunnes. Disse reglene er i all hovedsak regulert av tvistelovens ulike regler om bevisavskjæring, bevisfritak og bevisforbud.

Prinsippet om fri bevisføring må ses i lys av at retten har små ressurser til å etterprøve om partene legger frem de poengene som er relevant for saken. Summen av dette gjør at retten langt på vei må stole på de bevistilbudene som er sendt inn til retten.

I rettsmekling har det blitt gjort unntak for regelen om fri bevisføring, idet både rettsmekler, motpart og den personen som eventuelt skal vitne/gi tilgang til bevis må samtykke til dette. Dette unntaket vil jeg straks behandle i kapittel 6.

6 Spesialregel om bevisføring under rettsmeglingsmøtet

6.1 Generelt om regelen

Adgangen til bevisførsel under rettsmekling er regulert gjennom særbestemmelsen i tvisteloven § 8-5 fjerde ledd. Bestemmelsen er *lex specialis* for rettsmekling. I tillegg må bestemmelsen suppleres med de generelle reglene om bevisføring, bevisbedømmelse og bevisbegrensningene i kapittel 21 og 22. Disse reglene gjelder i utgangspunktet for alle instanser og prosessformer der ikke annet er sagt.⁶⁰

Da disse bestemmelsene lever side om side, vil jeg i det følgende peke på ulike steder hvor de generelle bestemmelsene særlig blir aktuelle for problemstillingen om hvilke regler vi har for bevisføring i rettsmekling. Det følger av § 8-5 fjerde ledd at

”Rettsmekleren bestemmer om, og i tilfelle i hvilket omfang, bevisføring skal skje under rettsmeklingen. Bevisføring finner ikke sted uten samtykke av partene og den som i tilfelle skal legge fram bevis eller gi forklaring”

Ordlyden ”rettsmekleren bestemmer” er en opplysning om at det er mekleren som skal ha prosesskontrollen. Det er også en informasjon om at oppgaven til mekleren er å prøve å forlike partene. Partene skal ha kontroll på sakens gang, ettersom det eventuelle utfallet av saken blir en avtale eller et brudd. Mekleren skal på sin side ha kontroll på prosessen.

Ettersom partene har ikke klart å forhandle seg frem til noe på egenhånd, kan det argumenteres for at det er rimelig at mekler som en del av sin rolle også fatter beslutninger om hvordan meklingen skal foregå, herunder spørsmål om bevisførsel.

Til støtte for dette standpunktet, kan det vises til at det er tatt hensyn til dette i regulering av rettsmekling, da det i § 8-5 første ledd annet punktum heter at rettsmekleren bestemmer fremgangsmåten ”i samråd med partene”.

I ordlyden ligger det at partene skal tas med på råd. Imidlertid ser man at partene har gitt beslutningsmyndigheten til mekleren. At rettsmekleren har fått beslutningskompetanse for å sette ned foten for bevisforklaring, kan forklares med at rettsmekling er forutsatt gjennomført

---

⁶⁰ Schei m.fl. (2013) s.773 og 822 og Camilla Bernt (2004) s.103.

uformelt og over et begrenset tidsrom, fra noen timer i en ”normalsak” til kanskje opp til et par dager i større saker.⁶¹

Rettsmekleren må derfor passe på at meklingen holder seg innenfor de tidsmessige rammene som retten har satt av til prosessen. Når man skal bruke domstolens ressurser på mekling i saken, er det rimelig at domstolen gis en viss kontroll over hvordan tiden skal brukes.

Ordlyden ”og i tilfelle i hvilket omfang” tilsier en generell og fleksibel utforming som dermed kan tilpasses behovene i den konkrete sak. Videre er ordlyden nøytral da den verken stiller krav om eller gir forbud mot bevisføring under rettsmekling.

Dette må nok ses i sammenheng med at den også skal dekke et bredt spekter av mulige saker som kan komme opp til behandling under rettsmekling. Eksempelvis kan man stå ovenfor en nabokonflikt hvor partene er enige om faktum, men er uenige om hva som er ”urimelig eller uturvande (...) til skade eller ulempe på granneeigedom”⁶², sett opp mot en erstatningstvist der det kan være vanskelige bevissspørsmål knyttet til for eksempel utgifter inntekter og/eller uføregrad.

Eksempler på bevis under rettsmekling kan ut fra disse eksemplene typisk være kart som viser hvordan terrenget faktisk ser ut, bilder som viser at det har skjedd endringer siden sist og kan vise at parten som sier dette har rett. Videre kan man tenke seg at en part tegner og skisserer opp matematiske oppstillinger og grafiske fremstillinger av hvordan vedkommende opplever situasjonen.

Ved avgjørelsen av om en sak skal rettsmekles, som redegjort for i punkt 4, legge vekt på muligheten til ”forenkling av saken”. Et slikt valg må nok ses i sammenheng med ønsket om at rettsmeklingen skal ha en uformell setting og at det ikke skal være så mange formelle rammer for et rettsmeklingsmøte.⁶³ Man kan dermed si at rettsmekleren har en vid kompetanse på dette feltet, noe som også fremheves i lovens forarbeider:

”Departementet foreslår at rettsmeklingen skal gå ut på å tilrettelegge for kommunikasjon mellom partene og hjelpe dem til å finne en løsning ut fra deres interesser. Det er vanskelig å gi en presis lovbestemmelse som gir et dekkende bilde av innholdet i en slik interessebasert meklingsprosess”.⁶⁴

---

⁶¹ Se ot.prp 51. side 390

⁶² Rettslig standard etter granneloven § 2 første ledd første punktum.

⁶³ For eksempel Vangsnes (2015) s.100

⁶⁴ Prp. s.125 og 126

Dersom loven/mekleren hadde åpnet for en vid bevisføring, risikerer man at partene hadde sklidd lengre fra hverandre under rettsmeklingsmøtet. Som for eksempel med det tidligere nevnte eksempelet etter granneloven, kunne parten vært mer opptatt av å legge frem bilder og lydbevis på hvorfor de mener at ”ulempen for naboen er for stor til at den kan tåles”.⁶⁵ enn å komme frem til en minnelig løsning.

Dermed kan partene bli mer opptatt av forhistorien enn det som lovgiver har pekt på skal være målet med meklingen, nemlig det å komme frem til et ”forlik eller en forenkling i saken”, jf. § 8-3 andre ledd første punktum.

Bevisførsel i en rettslig prosess har oftest som formål å overbevise dommeren, ikke motparten. Lang argumentasjon for hvorfor en part har rett og den andre har feil, vil i liten grad fungere. Normalt sett har partene mottatt de konkrete bildene og lydbevisene i forkant av møtet, og dersom de ikke har blitt overbevist av disse i forkant, er det liten grunn til å tro at partene kommer til å bli overbevist gjennom en muntlig fremførelse i rettsmeklingsmøtet.

Å åpne for bevisførselen i meklingsmøtet kan på den annen side føre til at man vet at den andre parten har fått det med seg, og at det blir tid til diskusjon og oppklaring. Dette kan være egnet til å overbevise den andre parten til å inngå et forlik under rettsmeklingsmøtet, noe som gjør at jeg mener at det bør være adgang til bevisføring under rettsmeklingsmøtet.

6.2 Noen tanker om bruk av objektive kriterier i rettsmeklingsmøtet

Som nevnt i punkt 5.3, vil et samarbeid mellom partene forut for saken kunne føre til en forenkling under rettsmeklingsmøtet. Et eksempel på dette kan være å gjøre bruk av objektive kriterier gjennom en felles vurdering fra en objektiv person som kan danne et felles plattform for partene. For eksempel NAF-test av bil eller takst av hus. I forarbeidene til tvisteloven følger det at:

”Opplæring av dommere i rettsmekling har tatt utgangspunkt i såkalt interessebasert eller tilretteleggende mekling, hvor mekleren klarlegger partenes interesser og behov og legger til rette for at partene selv kommer fram til en løsning”⁶⁶

---

⁶⁵ Askeland (1996) s.329

⁶⁶ Prp.s.124

Et moment i såkalte ”interessebaserte forhandlinger” er at partene gjør bruk av objektive kriterier⁶⁷. Partene bygger da forliket på en standard som begge parter anser som rimelig. Det kan for motparten være enklere å godta et objektivt kriterium enn antagelser og argumentasjon fra den andre parten⁶⁸. Markedsverdi, ekspertuttalelser, sedvane og rettspraksis er eksempler på objektive kriterier.⁶⁹

I forarbeidene vises det videre til at:

”Som eksempler på sakstyper som vil være særlig egnet, peker utvalget på bygge- og entreprisesaker, saker om selgers eventuelt også meklers ansvar for påståtte mangler ved overdragelse av hus og leiligheter og andre tvister om fast eiendom: om grenser, rettigheter, naboansvar mv”⁷⁰

Strandberg definert bevis som ”et fenomen som bærer en informasjon som tilsier at en faktumpåstand er sann eller usann”⁷¹ Et objektivt kriterium kan føre til at partene får en bedre avklaring av hva som er ”sant og usant”, og hvor partene i rettsmeklingsmøtet kan bruke tid på andre ting enn å argumentere at en part har rett og at den andre har feil.

Sett opp mot spørsmålet om bevisføring i rettsmeklingsmøtet, kan det påpekes at det i rettsmeklingsmøtet kan være flere grunner til at en part som har en god sak, likevel ønsker å forlike. Et nærliggende eksempel er saker mot egen familie.

Som tidligere påpekt i punkt 3.2, viser forarbeidene til at rettsmekling er et godt forum for at partene kan klarlegge andre videregående interesser i en minnelig løsning. Bakgrunnen for dette kan for eksempel være ønsket om fremtidige gode relasjoner, motvilje mot ressursbruk, offentlighet eller belastning ved en rettssak, eller en oppfatning om at moralsk rettferdighet tilsier en annen løsning på konflikten enn hva en dom ville gitt.

Ett eksempel på moralsk rettferdighet kan være en sak jeg deltok som observatør i⁷².

Spørsmålet i saken gjaldt deling etter endt samboerskap. De tidligere samboerne hadde to felles barn.

---

⁶⁷ Teorien ble første gang presentert av Roger Fisher og William Urys standarverk om forhandlinger, *Getting to Yes* fra 1981 fra side 81.

⁶⁸ Bernt (2004) 107

⁶⁹ Se Bernt (2011) s.87

⁷⁰ Prp. s.120

⁷¹ Strandberg (2012) s.49

⁷² Eksempelet brukes flere steder i oppgaven om omtales som ”samboersaken”

På slutten av dagen ble inngått en avtale som mannen under særmøte ikke mente var økonomisk optimal. Dersom en slik avtale ikke hadde blitt inngått, lå det an til at felles hus måtte selges. Etter at saken var ferdig oppsøkte parten meg og forklarte at grunnen for at han ønsket å inngå en slik avtale var hensynet til felles barn, og at de skulle ha en trygg oppvekst i barndomshjemmet hvor barna hadde mange venner i nabolaget, og at boligen lå på et sted hvor mannen lett kunne besøke barna sine.

6.3 Bevisførsel i rettsmekling dersom en part er selvprosederende

Dersom retten beslutter rettsmekling og en part har prosessfullmektig og den andre er selvprosederende har rettsmekleren, som nevnt under punkt 4.2, «et særlig ansvar for å påse at den svake part ikke utnyttes eller overkjøres», jf. § 8-3 annet ledd, andre punktum. Jeg vil i dette punktet se nærmere på hvilken virkning dette kan ha for spørsmålet om bevisføring under rettsmeglingsmøtet.

Presiseringen kan anses som et utslag av ett grunnleggende rettighetskrav⁷³ som kommer til uttrykk i i tvl. § 1-1 annet ledd femte strekpunkt. Det heter her at «ulikheter i ressurser hos partene ikke [skal] være avgjørende for sakens utfall»

Utgangspunktet for behandlingen i rettsmeklingen er at partene skal overbevise hverandre og ikke mekleren.

For å utjevne styrkeforskjellen hvor en part har prosessfullmektig og den andre er selvprosederende, kan det argumenteres med det åpnes for mer bevisførsel for at den selvprosederende partene skal få et bedre beslutningsgrunnlag for å inngå et eventuelt forlik i saken.

For en selvprosederende part er det ikke alltid like lett å føre en sak, ettersom det juridiske fagspråket kan være vanskelig å forstå. Dermed kan det tenkes at bilder, tegninger, illustrasjoner og matematiske oppstillinger kan stå sentralt for at parten selv skal kunne forklare hva vedkommende ønsker å formidle. Det kan også være viktig at den andre parten med prosessfullmektig legger frem slike bevis under rettsmeglingsmøtet for at rettsmekleren

---

⁷³ Schei m.fl. (2013) s.7

skal være sikker på at den selvprosederende parten vet hva vedkommende er i ferd med å inngå avtale om.

Det er rettsmekleren som har prosessledelsen i møtet og må se til at ressursbruken under møtet er god. Den mulige økte bevisførselen må skje innenfor rimelighetens grenser, slik at denne ikke går utover andre sider av behandlingen, noe som blir et annet hensyn som rettsmekleren må vurdere.

Ut fra en konkret vurdering kan en selvprosederende part ha behov for å bruke mer tid på bevisførsel under rettsmeklingsmøtet. Dette er noe som rettsmekler har et "særlig ansvar" for å vurdere under rettsmeklingsmøtet, jf. § 8-3 andre ledd, andre punktum.

7 Særlig relevante bestemmelser om bevis i kapittel 21 og 22 i tvisteloven opp mot rettsmekling

7.1 Introduksjon til kapittelet

Vi finner i kapittel 21 i tvisteloven de alminnelige reglene om bevis, mens vi i kapittel 22 finner reglene om bevisforbud og bevisfritak. Disse reglene kommer til anvendelse i alle prosesstyper med mindre det er gjort unntak.⁷⁴ I det følgende

vil jeg drøfte hvorvidt disse sentrale bevisreglene i kapittel 21 og 22 kommer til anvendelse under rettsmekling.

7.2 Proporsjonalitetsprinsippet

Flere steder i de generelle reglene om bevisføring har retten adgang til å begrense bevisførselen ut fra konsentrasjonshensynet og proporsjonalitetshensynet. Ordlyden i § 8-5 fjerde ledd ”og i tilfelle i hvilket omfang” bevisføring skal gjennomføres, gir i utgangspunktet rettsmekleren en større frihet enn hva de generelle reglene i loven gir uttrykk for.

Allerede i tvistelovens formålsbestemmelse kommer proporsjonalitetsprinsippet til uttrykk, jf. § 1-1 andre ledd fjerde strekpunkt om saksbehandlingen og kostnadene skal stå i et rimelig forhold til sakens betydning.⁷⁵

Mer konkret kommer proporsjonalitetsprinsippet til uttrykk i § 21-7 andre ledd bokstav b) om at retten kan nekte ført bevis som ”ikke er egnet til å styrke avgjørelsesgrunnlaget nevneverdig”. Ordlyden peker på at mekler kan avskjære bevis som isolert sett har liten verdi sett i sammenheng med det øvrige bevisbildet i saken.

Videre fremgår det i bevisavskjæringsregelen i § 21-8 at det ”skal være et rimelig forhold mellom den betydningen tvisten har og omfanget av bevisføringen”. Ordlyden viser her til at dommeren kan avskjære bevis etter en konkret vurdering i den enkelte sak. Dersom bevisførselen kan avskjæres på flere måte, skal parten få velge, jf. § 21-8 annet ledd.

---

⁷⁴ Schei mfl. (2013) s. 771

⁷⁵ Prp. s.34

Det kan påpekes at hensynene som proporsjonalitetsprinsippet bygger på vil gjøre seg enda sterkere gjeldende for bevisføring i rettsmekling grunnet de knappe tidsrammene som det tidligere i oppgaven ble vist til.

7.3 Særlig om proporsjonalitetsprinsippet og bevisavskjæring opp mot bevistilbud som legges frem under rettsmeklingsmøtet.

Hovedregelen ved hovedforhandling er at saksforberedelsen avsluttes to uker før hovedforhandling, jf. § 9-10 første ledd.

Partene og retten kan avskjære bevis dersom disse har blitt tilbudt for sent, jf. § 9-16 første ledd. En tilsvarende regel finnes ikke i rettsmekling, her er utgangspunktet at retten i samråd med partene avgjør om et bevis skal føres eller ikke, jf. § 8-5 fjerde ledd. Begrunnelsen for spesialregelen i rettsmekling har formodentlig med tidspunktet for rettsmeklingen å gjøre. Rettsmekling skjer typisk rett etter tilsvar, slik at saksforberedelsen normalt ikke er avsluttet. Dermed kan retten i samråd med partene og deres samtykkekompetanse, avgjøre at bevistilbud som tidligere ikke har blitt sendt inn til retten, kan legges frem i rettsmeklingsmøtet. Regelen har også en side til partenes samtykkekompetanse

Ut fra egne erfaringer i tre rettsmeklinger og samtaler med rettsmeklere og erfarne advokater, er det ikke uvanlig at nye bevistilbud legges frem under rettsmøtet. En mulig begrunnelse kan her være at dersom en part ikke aksepterer fremleggelsen av bevistilbudene, vil de kunne møte disse igjen på et senere stadium av prosessen, og at det dermed kan være fordelaktig å få kjennskap til disse bevistilbudene så tidlig som mulig.

7.4 Utenrettslige forklaringer som er blitt til ”i saken”

Etter § 21-12 andre ledd kan ”skriftlig forklaring i saken fra andre (...) føres hvis partene er enige om det, eller hvis de gis adgang til å avhøre den som har gitt forklaringen. Beviset føres ikke før det er klart at vedkommende møter.” Grensen som er satt i spesialregelen i § 8-5 fjerde ledd er ytterligere innsnevret da det her fremgår at ”bevisføring finner ikke sted uten samtykke av partene og den som i tilfelle skal legge frem bevis eller forklaring”.

Vi ser dermed at spesialregelen stiller opp en noe annerledes regel ved at det avgjørende for om forklaringen i saken kan føres, er at den andre parten aksepterer dette.

Dersom en part blir nektet å føre et bevis som vedkommende ønsker å legge frem, tilsier partsautonomien at parten senere kan velge å ikke inngå forlik⁷⁶ Det vil også være slik at dersom det er så gode beviser at de alene kan avskjære enhver tvil, er det grunn til å tro at denne parten ikke vil mekle – ettersom vedkommende da mener at den andre enten bør gi seg, eller vil tape i retten.⁷⁷

7.5 Særlig om erklæringer/forklaring i saken

Noe jeg opplevde ved to av tre rettsmeklinger er at partene viser til en uttalelse fra en tredjeperson som de mener støtter sin sak eller svekker den andre partens sak.

Her kan ”samboersaken” som ble nevnt i punkt 6.2 trekkes inn. En takst fra et år tilbake ligger i bunn. En av partene mener at denne taksten ikke kan stemme ettersom det i den siste tiden har vært nedgang i oljemarkedet og at boligen ligger i et område hvor nedgangen i oljemarkedet har rammet boligprisene i området særlig hardt. Den andre parten er uenig i dette, og støtter sitt syn på tall fra statistisk sentralbyrå som viser at det har vært en prisstigning i det konkrete området hvor boligen ligger.

Et annet eksempel er en sak hvor spørsmålet gjaldt motoren til en båt som hadde havarert. En part mener at det har blitt gjort en feil av verkstedet mens den andre personen mener at mangelen stammer fra en brukerfeil eller fra det verkstedet som senere har sett på motoren. Begge parter har hentet inn fagkyndige personer som støtter deres synspunkt.

Jeg mener at det vil være ressursbesparende å legge frem denne formen for erklæring/forklaring, i stedet for å føre et vitne, men at rettsmekleren kan ha en plikt til å nyansere disse. Det er noe jeg kommer tilbake til i neste delpunkt.

7.6 Meklers mulighet til å drøfte styrker og svakheter i partenes argumentasjon

En innsigelse⁷⁸ som generelt blitt gitt til utenrettslige forklaringer er at vitnebevis gir større mulighet for kontradiksjon og oppklaring av uklarheter. Det er et hensynet som ikke veier like

---

⁷⁶ Bernt (2004) s.108.

⁷⁷ Bernt (2004) s.108.

⁷⁸ For eksempel Hov (1999) s. 243 følgende

tungt i en rettsmekling, hvor utgangspunktet er at bevisførselen ofte er og bør være temmelig begrenset.

Det kan i denne anledning vises til at det i § 8-5 tredje ledd andre punktum følger at ”rettsmekleren kan (...) drøfte styrke og svakhet i partenes rettslige og faktiske argumentasjon”. Ordlyden viser at rettsmekler skal gi partene et realistisk bilde av deres posisjoner i saken. I de sakene som er nevnt ovenfor vil jeg mene at det er viktig at rettsmekleren nyanserer erklæringene som er innhentet og de høye forventningene som følger med disse.

Som en rettsmekler sa under et sær møte i en rettsmekling jeg deltok i: ”når det ropes i skogen, så får man svar”, og med videre uttalelser om at den personen som har skrevet rapporten, kan ha blitt farget av oppdragsgiverens syn og ønsker i saken.

I den konkrete saken påpekte rettsmekleren videre at det ikke alltid er slik at en takst gir et helt korrekt bilde, og at det er mange faktorer som en dommer legger vekt på i sin vurdering av størrelsen på et eventuelt vederlagskrav/erstatningskrav. De konkrete vurderingene til dommeren bygger ofte ikke på matematiske formler, og det kan derfor i mange saker være vanskelig å forutse utfallet av saken.

I tillegg til dette kan en rettsmekler gjøre partene oppmerksom på at selv om beviset isolert sett kan være positivt for parten og muligens danne grunnlag for et større krav enn det som har vært fremme som mulige minnelig løsninger i møtet, vil en videre behandling i retten også kunne medføre andre kostnader, som tapt arbeidsinntekt, tid til saksforberedelse, reiseutgifter og ikke minst muligheten for at vedkommende part må dekke hele eller deler av de totale saksomkostningene i saken.

7.7 Særlig om kurante opplysninger

Etter rt. 2006 s. 907 følger det at kurante opplysninger alltid vil kunne føres og går klar av § 21-12. Eksempler på dette i juridisk litteratur er utskrifter fra en arbeidsgiver om hvor lenge en person har vært ansatt i en gitt stilling, en erklæring fra Meteorologisk institutt eller tall fra statistisk sentralbyrå.⁷⁹

---

⁷⁹ Bernt (2007) s. 279

Ettersom forarbeidene til spesialbestemmelsen ikke særskilt går imot dette, og uten holdepunkter for annet, vil jeg mene at slike kurante opplysninger ikke er bevisførsel, og at rettsmekler derfor ikke har adgang til å nekte at det blir lagt frem.

7.8 Føring av bevis som er skaffet til veie på utilbørlig måte

Det følger av tvl. § 22-7 at retten kan ”i særlige tilfeller nekte føring av bevis som er skaffet til veie på utilbørlig måte”. Ordlyden ”særlig tilfeller” tilsier at det er tale om et fåtall hendelser som fraviker fra det som vil være normalt.

Ordlyden ”utilbørlig” tilsier en standard som ut fra sammenhengen er klanderverdig og at det er noe som omverdenen ikke kan akseptere. Det vises i forarbeidene til at hensynet til sakens opplysning og det å oppnå et materielt riktig resultat må veies opp mot de hensyn som kan tilsa bevisforbud⁸⁰. Hovedregelen⁸¹ som forarbeidene oppstiller er om det å tillate bevisføring ”lett vil kunne oppfattes som en fortsatt og forsterket krenkelse i forhold til den som er rammet”.⁸²

Det har det siste året vært nedskjæringer i mange bedrifter i Norge, blant annet grunnet svikt i oljeprisen, og mange bedrifter har måttet skjære ned på antall ansatte, noe som nødvendigvis også fører til rettslige spørsmål. Dette gjør det sannsynlig at slike saker ofte havner for domstolen. Ettersom det er tale om levebrødet til folk, er det nærliggende at personer kan føle behovet for å tøyne strikken så langt som mulig, noe som fører til visse utfordringer for rettsmekleren.

Dermed kan det tenkes at partene under en eventuell rettsmekling i arbeidstvisten ønsker å legge frem bevis som kan havne inn under kategorien ”utilbørlig”. For eksempel kan det tenkes at ansatt/ledelse tar skjulte lyd- eller videopptak av hverandre⁸³. Eller at den ansatte skaffer seg tilgang til informasjon fra ledelsen ved å bryte seg inn på kontorer eller lignende.

Slike bevis vil først og fremst være problematisk dersom de krenker en annen enn en parts interesser, for eksempel andre arbeidstakere i bedriften. Rettsmeklingsmøtet skjer for lukkede dører, og det er partene som selv har hånd om utfallet av dette.

---

⁸⁰ NOU s. 961

⁸¹ Øyen (2010) s.430-431.

⁸² NOU s. 961

⁸³ Jeg tenker her på tilfeller der man ikke selv deltar i samtalen.

Utgangspunktet etter særbestemmelsen i § 8-5 fjerde ledd er at ”rettsmekler bestemmer ” og at bevisføring ikke finner sted uten samtykke fra partene og den som eventuelt skal legges frem beviset. Rettsmekler kan etter § 22-7 nekte at denne formen for bevis føres, men ut fra ordlyden i § 8-5 kan det synes som rettsmekler har en vid adgang til å foreta en selvstendig vurdering i disse spørsmålene.

I de ovennevnte eksemplene om skjulte videoopptak på arbeidsplassen kan det tenkes at den parten som har blitt filmet samtykker til at beviset legges frem under rettsmeklingsmøtet. Kanskje forstår ikke parten rekkevidden av samtykke som blir gitt. Dersom parten avlegger et samtykke, kan det synes som ordlyden i § 8-5 fjerde ledd åpner for at beviset kan legges frem under rettsmeklingsmøtet, jf. ordbruken ”rettsmekler bestemmer”.

Det vises i juridisk litteratur til at man bør være tilbakeholden med å oppstille et bevisforbud dersom bruken av beviset vil innebære en lite vesentlig krenkelse av hensyn som den overtrådte bevissikringskranken skal beskytte.⁸⁴

Når spørsmål om å legge frem bevis som er skaffet på en utilbørlig måte oppstår under rettsmeklingsmøtet, for eksempel det tidligere ovennevnte lyd/video-beviset⁸⁵, må rettsmekler i slike tilfeller tenke godt gjennom både ideelle hensyn⁸⁶, rettssikkerhetshensyn, hensyn til vern av den krenkede interessen.⁸⁷ Rettsmekler bør også være bevisst på systematikken i tvisteloven.

Jeg mener at dersom mekler hører om et slikt bevis under rettsmeklingsmøtet, bør partene separeres i ulike møter og mekler bør høre med den konkrete parten om hvilken form for bevis det er tale om, og deretter foreta en vurdering ut fra dette

Ett samtykke løser ikke alle problemer. Dersom videobeviset er av en slik art at det heller ikke hadde blitt akseptert ved en eventuell senere hovedforhandling, da det innebærer en fortsatt eller forsterket krenkelse for parten⁸⁸, bør det etter mitt syn heller ikke være rom for å legge frem beviset under rettsmeklingsmøtet. Rettsmeklings skjer i regi av domstolene, og det er ikke alt partene kan samtykke til.

---

⁸⁴ Torgersen (2008) s. 148 og Øyen (2010) s.429

⁸⁵ Hvor den konkrete parten selv ikke deltar i samtalen. For eksempel en skjult mikrofon i kantinen til de ansatte.

⁸⁶ Med formuleringen ”ideell” tenker jeg på fraværet av økonomiske interesser.

⁸⁷ Øyen (2010) s.426

⁸⁸ Øyen (2010) s.430-431.

8 Offentlighet, taushetsplikt, bevisforbud og bevisføring under rettsmekling

Regelen i § 8-5 fjerde ledd om bevisføring må ses i sammenheng med første ledd om at ”rettsmeklingen forgår utenfor rettsmøter”. Rettsmeklingen er dermed ikke offentlig.

Et videre utslag av dette er særreguleringen i § 8-6 om taushetsplikt. Det heter i første ledd at ”partene kan verken i samme eller annen sak gi parts- eller vitneforklaring om det som fram under rettsmeklingen”.

Partene er likevel ”ikke avskåret fra å gi opplysninger om konkrete bevis som det ble opplyst om, og som ikke er kommet fram på annen måte, eller om forslag til minnelig løsning som er protokollert etter § 8-5 femte ledd”. Begrunnelsen for reglen om bevisforbud er at dersom det ikke hadde vært en slik regel, kunne en part spekulert i å ikke legge frem disse bevisene.⁸⁹

Partene kan dermed ikke føre referat av innrømmelser som den parten har kommet med, for eksempel hva vedkommende anser som et rimelig utfall av saken.⁹⁰ Det er kun adgang for å senere påberope konkrete bevis som det gis innsyn i gjennom meklingen. Uten et slikt unntak ville det vært en viss risiko for at en part ville ”immunisert” viktige bevis ved kun å legge disse frem under selve rettsmeklingsmøtet⁹¹. Dessuten vil dette være i strid med partene sannhet og opplysningsplikt etter §§ 5-3 og 21-4, dersom slike bevis ikke kunne blitt påberopt ved en senere anledning.

---

⁸⁹ Prp. s.391.

⁹⁰ NOU s.724

⁹¹ Prp. s.391

9 Partenes sannhets og opplysningsplikt

Det som skjer under rettsmeklingen etter tvl. §§ 8-5 og 8-6 må også knyttes opp mot partenes sannhets- og opplysningsplikt. Et innledende spørsmål som kan stilles, er om reglene i § 21-4 kommer til anvendelse eller om man må ta utgangspunkt i § 5-3.

Bevisregelens anvendelsesområde er angitt i 21-1 som det faktiske ”avgjørelsesgrunnlaget” i saken. Så lenge partene er i en rettsmekling er man ikke på et stadium hvor det skal treffes en avgjørelse fra rettens side, og det kan derfor argumenteres med at regelen i § 21-4 annet ledd ikke kommer inn før rettsmeklingen er avbrutt.

Likevel vil ikke dette ha all verdens betydning ettersom partene har en plikt til å opplyse om viktige bevis etter § 5-3. Et spørsmål som kan stilles er hvordan det stiller seg i situasjoner der en part holder tilbake informasjon under rettsmeklingen.

I forarbeidsuttalelser til § 21-4 synes det som denne regelen har ment å gå noe lengre, for eksempel muligheten til å pålegge partene andre forpliktelser, deriblant å lage sammenstillinger av opplysninger som ledd i reglene om bevistilgang⁹². Jeg mener derfor at man i forbindelse med spørsmålet om sannhets- og opplysningsplikt under rettsmeklingsmøtet, i situasjoner der en part holder tilbake informasjon under rettsmeklingen, må ta utgangspunkt i regelen i tvl. § 5-3. Drøftelsene som ble gjort i punkt 5-3 vil derfor også gjelde for rettsmeklingsmøtet.

Gjennomgangen i de tre siste kapitlene viser at reglene i kapittel 21 og 22 i utgangspunktet kommer til anvendelse i rettsmekling, men at reglene om tilpasses ut fra de særlige hensyn som rettsmekling bygger på.⁹³

---

⁹² NOU s.947 og Prp. s454

⁹³ Særlig det som pekes på 1.2 om at rettsmeklingens har ment å ha en mer utformelle karakter, og det som blant annet nevnes i punkt 1.3 om ressursene for rettsmeklingsmøtet.

10 Meklers adferd og betydningen dette eventuelt kan ha for bevisføringen under rettsmekling

I de foregående sidene har fokuset vært på pliktene som settes til partene. I dette punktet rettes fokus mot mekleren. Hvordan rettsmekleren fremtrer kan ha betydning for hvilke og eventuelt hvor mange, bevis partene ønsker å legge frem under rettsmeklingsmøtet.

Rettsmekleren har flere plikter å følge. For det første følger det av tvl. § 8-5 tredje ledd første punktum at ”rettsmekleren skal opptre upartisk og søke å klarlegge partenes interesser i tvisten med sikte på en minnelig løsning”.

Ordlyden i første setning gir mekleren betydelig fleksibilitet. Imidlertid stilles det krav om at rettsmekleren må opptre upartisk i saken. Videre skal partenes interesser klargjøres, noe som tilsier det at det ikke skal være fokus på å overbevise mekleren om hva som er riktig løsning. Rettsmekleren er ansvarlig for prosessen, ikke for løsningen. Som nevnt i punkt 1.1, følger det av forarbeidene at meklerens oppgave vanskelig å detaljregulere og at dette er grunnen for at § 8-5 heller må vise til ytre rettslige merkesteiner.⁹⁴

Ordlyden ”interesser” viser også til at rettsmekleren skal hjelpe partene til å forstå hverandres synspunkter, se muligheten for ulike former for løsninger og bli kreative ved at også andre former for prioriteringer kan tenkes, ikke bare de juridiske. Formålet med rettsmeklingen vil ikke nødvendigvis være komme til et forlik i tråd med det som hadde blitt løsningen ved pådømmelse etter hovedforhandling.⁹⁵

Det fremgår av forarbeidene at kommunikasjonen mellom partene vil være en av oppgavene som mekler skal jobbe med under rettsmeklingen⁹⁶. Det er derfor viktig at mekleren må bidra til å etablere et godt forhandlingsklima hvor partene opplever at atmosfæren er avslappet, og at det skapes plattform for gode løsninger.

For eksempel at rettsmekler innledningsvis i rettsmeklingen forklarer at det som tidligere har skjedd i saken er historie, og at målet for i dag må bli å forsøke å finne en løsning, slik at vi blir ferdige med saken. Underveis i meklingen vil det være viktig at mekleren stiller gode spørsmål slik at begge parter vet hva som er deres interesser og behov.

---

⁹⁴ Prp. s.126.

⁹⁵ Schei m.fl. s. 284

⁹⁶ Prp. s. 390

Av andre setning i samme bestemmelse følger det videre at ”rettsmekleren kan peke på forslag til løsning og drøfte styrke og svakhet i partenes rettslige og faktiske argumentasjon”.

Ordlyden gir en nærmere angivelse av hvilke virkemidler som er tillatt under rettsmeklingen. Formuleringen ”kan” viser at bruken av disse virkemidlene er situasjonsbestemt og går i retning av at lovgiver ønsker at dette skal være opp til hver enkelt rettsmekler å vurdere hvorvidt situasjonen tilsier at en skal drøfte styrker og svakheter i partenes argumentasjon.

Ut fra hvordan ordlyden er formulert, kan det være vanskelig å klart si hvor langt rettsmekleren kan gå for å forsøke å komme frem til en løsning mellom partene. I sin iver etter en løsning kan det for eksempel tenkes at rettsmekleren gjennom ulike innpakninger kan fremsette sitt syn på saken, og at dette kan hevdes å være innenfor det å ”drøfte styrke og svakhet i partenes rettslige og faktiske argumentasjon”.

Det at rettsmekleren klargjør hva hun eller han betrakter som en rimelig løsning, vil være et kraftig virkemiddel⁹⁷. Mekleren kan for partene fremstå som en autoritet, og det er derfor grunn til å tro at synspunktene som mekleren fremhever vil ha stor innvirkning for partene når de skal vurdere mulige løsninger av saken⁹⁸, og den eventuelle bevisførselen de måtte ønske å bruke under rettsmeklingen.

Når det gjelder grensen for hvor langt rettsmekleren kan gå, fremgår det i forarbeidene at

”selvstendige forslag til løsning fra mekleren lett kan bli oppfattet som domsprognose og dermed også et visst press fra meklerens side. Grunnlaget for å si hva som sannsynligvis blir utfallet av en dom etter hovedforhandling med full bevisførsel, vil være svakt, og det er fare for at partene da kommer med en minnelig løsning på en uriktige premisser. På sikt kan dette svekke rettsmeklerens legitimitet”⁹⁹

Som en mekler sa til meg når jeg spurte vedkommende om evaluering

”det er jo ikke sikkert at det jeg sier er riktig, og selv om jeg ofte har lyst å evaluere, så lar jeg derfor være å gjøre dette”.

---

⁹⁷ NOU 1152

⁹⁸ Bernt (2011) s. 429-430, 433 og 435 og Vindeløv (2008) s. 190-191

⁹⁹ jf. Ot.prp. 51 s.126

Dette kan nok være et godt eksempel på en tilretteleggende mekling. En tilretteleggende mekler assisterer partene med å finne en løsning ut fra deres behov og interesser, og mekleren kommer ikke med egne forslag til løsning¹⁰⁰.

På den annen siden kan det også tenkes rettsmeklere som legger en mer evaluerende meklingsteknikk til grunn. Mekler involverer seg med egne løsningsforslag og vurderer hvordan partenes resonnementer passer med hva mekler anser som juridisk riktig løsning på spørsmålene¹⁰¹. Dette kan bygge på en begrunnelse om at rettsmekler ikke skal dømme i saken, og at vedkommende dermed føler seg friere til å uttale seg om saken.

Større grad av bevisførsel kan være særlig aktuelt dersom partene og mekler ser for seg en evaluerende meklerrolle. Dersom mekleren skal ha anledning til å uttale seg om ulike spørsmål i saken, bør vedkommende ha et bedre grunnlag for det enn påstandene fra partene.

Solfrid Mykland viser til at den nye tvisteloven er forsøkt moderert noe i forhold til tidligere praksis fra prøveperioden med rettsmekling, da man i prøveordningen fant at ”mekleren i stor grad var evaluerende og at det ikke var uvanlig med domsprognoser fra meklers side”.¹⁰²

Ved evaluerende meklingsteknikker blander man sammen noen prinsipper fra domstolsbehandling og noen prinsipper for mekling, uten at noen av disse ordningene følges helt ut, og det oppstår derfor flere rettssikkerhetsmessige betenkeligheter¹⁰³. Jeg mener derfor at selv om det skulle være slik at partene ønsker evaluering, bør rettsmekler være forsiktig med å bruke slike virkemidler under rettsmeklingen. I alle fall dersom man ser på de rammene som i dag er gitt for rettsmekling.

---

¹⁰⁰ Bernt (2011) s. 222–223 og Austbø og Engebretsen (2006) s. 53

¹⁰¹ Kjelland-Mørdre mfl. 2008 s. 101–102

¹⁰² Mykland (2010) s.20

¹⁰³ Bernt (2011) s. 68

11 Etske problemstillinger ved bevisførsel i rettsmeklinger med sær møter

Det går frem av tvisteloven § 8-5 første ledd tredje punktum at ”det kan holdes møter med partene hver for seg eller samlet”. Etter andre punktum følger det at ”rettsmekleren bestemmer fremgangsmåten i samråd med partene”, noe som gjør at valget av separate møter skal være en felles beslutning mellom rettsmekler og partene.

Ordlyden ”det kan holdes møter med partene hver for seg eller samlet” gir en henvisning til at mekleren har ulike teknikker og verktøy til rådighet for å kartlegge partenes posisjoner, interesser og behov. Det å avholde sær møter kan ha flere positive sider ved seg. For eksempel dersom en part har behov og bekymringer som vedkommende åpenbart ikke ønsker å dele med den andre parten i fellesmøte.¹⁰⁴

Samtidig finnes det ulemper med sær møter. I fellesmøter er det full kontradiksjon. I sær møter er det ikke kontradiksjon. Bruddet i kommunikasjonen gjør at partene kan gå glipp av mye verdifull informasjon, ikke bare det som blir sagt, men også partenes innbyrdes reaksjonsmønster.¹⁰⁵

Som allerede nevnt i definisjonen av mekling, er informasjonen som blir gitt mellom mekler og en part i sær møtet fortrolig og kan ikke bringes over til den andre parten, med mindre den parten som har sagt det aksepterer dette. At informasjonen er fortrolig, og at det ikke skjer kontradiksjon, kan skape flere etske problemstillinger med tanke på spørsmålet om bevisføring i rettsmekling.

Et eksempel kan være dersom en part fører noen bevis i fellesmøtet, og hvor det i sær møtene kommer frem at dette bare er en liten del av det totale bildet. Et eksempel fra en rettsmekling som jeg observerte, kan være at partene har diskutert deling av felles hus som ett av flere spørsmål under rettsmeklingen.

---

¹⁰⁴ Austbø og Engebretsen, 2006, side 98-99

¹⁰⁵ Kjelland-Mørdre, Kristin m.fl. Konflikt, 2008, side 254.

Damen i forholdet skal overta huset, og i den foreløpige fremforhandlede avtalen følger det at hun skal dekke kostandene ved dette. I særmøtet kommer det frem at de har fastrente og at det kan tenkes at dette endrer seg dersom hun tar over lånet. Mannen ønsker ikke å formidle dette, da han frykter at dette kan føre til at avtalen ikke blir inngått. Grunnen til at mannen vet dette, er ulike telefoner som mannen har foretatt i særmøtene når mekler er i samtale med den andre parten. En annen variant av dette kan være kostnader til offentlige myndigheter, som en part vet at den andre parten ikke er kjent med.

Man kan videre tenke seg et eksempel der en part under et særmøte legger frem en avtale hvor det står at gangstien frem til hytten bygger på en personlig servitutt som vil falle bort dersom konen overtar hytten. Parten er fornøyd med prisen slik som den 8er fremforhandlet, og parten ønsker derfor ikke å si noe om dette til den andre parten, da vedkommende er redd for at dette kan påvirke avtalen som er fremforhandlet.

Før jeg skal drøfte reglene som gjelder for mekler, er det viktig å presisere noe grunnleggende som kan være lett å miste i den store sammenhengen. Det som partene sier under særmøtene kan også vise seg å være feil eller misforstått, noe som rettsmekleren alltid må ha med seg ved de nærmere vurderinger som skal gjennomføres. Det kan også pekes på at rettsmekleren må gjøre sine vurderinger svært kjapt og at vedkommende i utgangspunktet ikke har noen andre personer å diskutere de etiske problemstillingene med.

I Norge har man ikke vedtatt noen skiftelige profesjonsetiske regler for rettsmeklingsprosessen. Det er noe man for eksempel har etablert i Danmark¹⁰⁶. Likevel har man i Norge spredte regler i lovgivningen som kan gi føringer på hvordan disse spørsmålene skal løses.

Det følger av domstolloven § 55 tredje ledd gir føringer for god dommerskikk. Det heter her at

”En dommer er uavhengig i sin dømmende virksomhet. En dommer skal utføre sin dommergjerning upartisk og på en måte som inngir alminnelig tillit og respekt.”

---

¹⁰⁶Etiske retningslinjer for retsmæglere af den 19. september 2012,

Ordlyden er generell og viser til at partene må kunne stole på at mekleren gjør sitt arbeid uten å ha bindinger til noen av partene eller opptrer på annen måte som strider mot det rettsordenen anerkjenner. Forarbeidene utpensler kravene med at ”nøytralitet, innsikt og verdighet bør blant annet være stikkord som kjennetegner en dommers fremferd”¹⁰⁷

Etter punkt 8 i dommeretiske prinsipper vedtatt av Dommerforeningen i 2010 følger det også at

”En dommer skal holde en saklig tone og opptre verdig og korrekt overfor alle som dommeren har med å gjøre i embetsutøvelsen”

Det følger videre av domstoloven § 236 at tilsynsutvalget kan treffe disiplinærtiltak dersom en dommer

”forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk”

Ordlyden forutsetter en bred vurdering hvor det er flere forhold som kan trekkes inn i vurderingen. Videre viser ordlyden til en konkret vurdering av det som kan forventes av dommeren ut fra den settingen vedkommende befinner seg i.

I forarbeidene følger det at god dommerskikk har å gjøre med hvordan en dommer utfører sine oppgaver, deriblant opptreden overfor parter¹⁰⁸. Imidlertid vil juss og etikk være delvis overlappende, og god dommerskikk forutsetter en dommeretikk som ikke nødvendigvis har kommet til uttrykk i rettslige forbud eller påbud¹⁰⁹

Den store friheten som er gitt til rettsmekleren kan i tilfeller som dette være problematisk, av de grunner som er påpekt ovenfor. Det er gitt stor tillit, samtidig som det er gitt begrenset med ressurser til å gjennomføre behandlingen. Dette er paradoks, og som oftest vil det nok gå bra. Men det kan tenkes tilfeller som scenarioene ovenfor har vist, og dette er noe som gjør at jeg mener at det bør etableres klare retningslinjer for hva rettsmekleren skal gjøre i de konkrete tilfellene hvor problemer kan oppstå.

---

¹⁰⁷ pr. 44 side 188.

¹⁰⁸ Prp. s.199

¹⁰⁹ Bernt (2011) s. 443

Ut fra de spredte reglene som vi i dag har for god dommerskikk, mener jeg at det er klare nok holdepunkter for at dersom mekler er klar over at den ene parten ikke har like godt informasjon, og dette kan påvirke den eventuelle avtalen, er dette noe som mekleren ikke kan forholde seg passiv til¹¹⁰

En praktisk løsning for den enkelte rettsmekling kan her være at mekler i forkant av meklingen tar et forbehold knyttet til taushetsplikten i sær møter om at ”hvis det skulle komme frem opplysninger i sær møter som innebærer at en av dere fører den andre bak lyset, vil jeg ikke kunne holde denne informasjonen tilbake for den andre”.

Dersom mekler er kjent med at en part holder tilbake vesentlig informasjon, og likevel inngår rettsforlik, vil dette kunne møtes med disiplinærreaksjon ut fra dl. § 236 ved klage fra en part som senere oppdager tingens rette sammenheng¹¹¹

---

¹¹⁰ Kjelland Mødre m.fl. (2008) s 304

¹¹¹ Bernt (2011) s.443

12 Hvilken posisjon har lovgiver ment at rettsmekling skal ha i tvisteloven, og hvilke utslag gir dette for spørsmålet om bevisføring i rettsmekling?

I Knophs oversikt over norsk rett skrives det at ”domstolens særmerke er oppgaven med å løse tvisten mellom partene på grunnlag av rettsreglene og de bevis som er ført”.¹¹²

Mange utenforstående vil ha et slikt syn når de hører at en sak skal opp for domstolene. Forsøksordningen i 1997 ble innført ut fra et ønske om å øke antallet saker som løses uten dom og få prosessen om dette inn i betryggende former¹¹³.

Dersom man i større grad åpner for bevisførsel i rettsmekling, vil dette kunne føre til at partene bygger opp sakene sine og får større tro på at de selv har rett og at den andre parten tar feil, og det kan dermed argumenteres for at stor grad av bevisførsel kan polarisere partene.

Det fremgår av § 1-1 at tvisteloven har to hovedfunksjoner: ”konfliktløsning og gjennomføring av den materielle lovgivningen”. Formuleringen ”og” gir klare føringer for at konfliktløsning likestilles med oppgaven å gjennomføre den materielle rett. Denne oppgaven står derfor sentralt når en sak reises for domstolene.

I rettsmekling er behandlingsreglene utformet slik at denne oppgaven er delt mellom partene og rettsmekleren, jf. § 8-5 første setning. Det er partene som skal definere hva de ønsker å inngå avtale om gjennom et forlik, og hva de da anser som en god og forsvarlig løsning, men i veien frem til dette er rettsmekleren utpekt som rettens representant for at dette skjer på en riktig måte¹¹⁴.

Tidligere i oppgaven har jeg pekt på at rettsmekling kan åpne for andre og mer kreative løsninger som kan bygge på andre hensyn enn de rent rettslige, som for eksempel hensynet til renommé og fremtidige relasjoner mellom to forretningsdrivende, eller ønsket om et godt naboforhold. Dersom man i rettsmekling kjører for hardt på med fremleggelse av bevis fra begge parter, kan dette føre til en domstolliknende prosess, hvor hovedfokuset er på motsetningene mellom partene og hva som har skjedd, snarere enn å finne en felles løsning.

---

¹¹² Knophs (2009) s.750.

¹¹³ Bernt/Mæhle (2007) s.98

¹¹⁴ Se Bernt (2011) s. 214-233 og 386 og 387

Det kan dermed føre til at fokuset på egne beviser blir viktigere enn å lytte på det den andre parten har å si.

I juridisk litteratur vises det også til at:

”dersom partene kan føre de bevis de ønsker, bare begrenset av motpartens samtykke og de alminnelige regler, kan situasjonen bli slik at parter, spesielt de som representert ved prosessfullmektiger, kan komme til å føre bevis i omtrent samme omfang som under hovedforhandling for å være sikker på å bygge opp en god sak i forhandlingene”¹¹⁵.

At partene i stedet skal snakke sammen om sine interesser, som § 8-5 fjerde ledd viser til, bygger langt på vei på grunntenkningen til Nils Christie om å gi konfliktene tilbake til folket, da de anses best til å løse dem¹¹⁶. I forlengelsen av dette kan det også vises til det som ble skrevet i kapittel 3 om forskning gjort av Lin Adrian om ”prosessrettferdighet”¹¹⁷ om at partenes oppfatning av å ha råderett over utfallet av saken, kan ha stor betydning for om partene opplever løsningen som rettferdig.

Som nevnt i kapittel 1, er det i rettsmeklingen partene som skal bli enige om løsningen på konflikten. Partenes avtalefrihet åpner for bredere og mer fleksible løsninger som etter omstendighetene kan ivareta begge parter interesser og behov enn hva som kan oppnås i en dom. Jeg mener derfor rettsmekling bidrar til en større opplevelse av prosessrettferdighet enn hva en domstolprosess gjør.

Mer bevisføring ville nok ført til flere materielt sett riktige løsninger. Men det er langt fra sikkert at slik bevisføring ville ført til flere fornøyde parter, og som tidligere nevnt i punktene 1.1 og 1.3, medfører bevisførsel ekstra kostnader. Samtidig er det viktig at hensynene til relasjoner ikke tar hele fokuset i rettsmeklingen. Partenes problemer må også løses. Det hjelper lite at en kunde og en håndverker skilles som gode venner etter en rettsmekling, dersom det fortsatt renner fra taket etter at rettsmeklingen er fullført, og man ikke har funnet frem til en løsning på problemet.

---

¹¹⁵ Camilla Bernt (2004) s.107

¹¹⁶ Christie (1976) s.113 følgende.

¹¹⁷ Lin Adrian (2013) s.107-116

Av forarbeidene følger det at behovet under rettsmeklingene vil ”variere fra sak til sak”.¹¹⁸ Rettsmekling bygger derfor på skreddersøm og må tilpasses partene behov. Spørsmålet som skal behandles i dette punktet er om dagens ordning må tilpasses ytterligere ut fra partenes eventuelle behov for bevisførsel. Et særspørsmål er hva som utgjør god utnyttelse av den tiden som er til rådighet, og hvilken former for bevisførsel som kan være hensiktsmessig i denne forbindelse.

Som det står i forarbeidene:

*”Gjennomføringen av en omfattende bevisføring vil også koste penger, og gjennom ressursbruken frata den konkrete rettsmeklingen en av hovedhensiktene med rettsmekling”.*¹¹⁹

Vitnebevis er noe som særlig kan fordyre rettsmekling. I § 8-5 fjerde ledd følger det at man trenger samtykke fra den som skal gi forklaring i rettsmeklingsmøtet. Det er derfor gode grunner for at det er dette som lovgiver har ment med denne uttalelsen. Det kan også vises til at når en rettsmekling tar lengre tid, er dette noe som også er kostnadsdrivende. For eksempel er det nærliggende å vise til økte advokatutgifter og partenes fravær fra jobb.

For partene kan det være viktig å få legge frem bilder, kart og andre ting som kan underbygge påstandene og vise at de har rett i det som blir sagt. Det er enklere for alle å sette seg inn i situasjoner og konkrete ting dersom de kan se bevisene med egne øyne.

Jeg har inntrykk av at denne formen for bevisførsel i rettsmekling både er utbredt og hensiktsmessig, så lenge det ikke er tale om et for stort omfang. Dette er noe som skjer med den største selvfølgelighet, uten at det problematiseres av noen part eller av meklere. Man bare gjør det. Denne formen for bevisførsel krever betydelig mindre koordinering og ressurser enn for eksempel det å skulle hente inn personer for å forklare seg i meklingen.

Ett annet spørsmål vedrørende tidsutnyttelse, er når det i forarbeidene vises til at det kan: ”være helt nødvendig å foreta befaring for at rettsmekleren skal få den nødvendige innsikt i saksforholdet”¹²⁰

---

¹¹⁸ NOU s.723

¹¹⁹ NOU 723.

Erfaringer fra jordskifterettene viser at et særmerke ved behandlingen av disse er at det løses mange konflikter i minnelighet når retten og partene sammen reiser på ekskursjon til eiendommene og ser på forholdene der. For eksempel ved at man undersøker ulike former for grensemerker. På denne måten blir befaring kombinert med mekling.¹²¹

Man kan se for seg at tilsvarende praksis kan overføres til rettsmekling. For eksempel i forbindelse med en nabotvist eller i ulike former for mangelsaker. Partene og retten kan da blir enige om å gjennomføre meklingen på eiendommen eller i boligen der tvisten står. Rettsmeklingen finner dermed sted i en viss avstand fra rettens vanlige lokaler, hvor rettsmeklingsmøtene stort sett gjennomføres. At man går ut i felten, vil også kunne gjøre at partene kan komme frem til varierte løsningsforslag som de gjerne ikke hadde kommet på i et av rettens møterom.

Når det gjelder behovet for ulike former for bevis, vil det være slik at mange av de bevisene som i dag brukes gjennom kart, tegninger og bilder vil forsvinne ettersom partene i stedet kan se hvordan tingene i virkeligheten ser ut. Dette kan gjøre at flere eventuelle kompliserende faktorer i rettsmeklingen kan forsvinne.

Dersom praksis hadde gått over til flere rettsmeklinger med befaring, kan det argumenteres for at det i større grad bør velges meklere fra utvalget av rettsmeklere som har særlig kunnskap om de spørsmålene som skal diskuteres under ekskursjonen.

I så fall er det behov for en lovendring som åpner for at utvelgelsen av disse rettsmeklerne sidestilles med dommerne fra retten, ettersom dette i dag medfører ekstra kostnader for partene. Ut fra en bevismessig situasjon, vil det kunne være gunstig at personen som mekler, har særlig kompetanse på ulike former for tekniske spørsmål.

Noe som også krever ressurser, men ikke mer tid, men som i mange tilfeller kan være av behov for, kan være at det i større grad oppnevnes sakkyndige som medhjelper til rettsmeklingen, og at det er retten som betaler for disse dette. Kanskje kan det føre til at flere

---

¹²⁰ NOU s.723

¹²¹ Bernt m.fl. (2014) s. 344

personer anser rettsmekling som et gunstig institutt for løsning av tvister. Et slikt tiltak krever bevilgninger. At partene kommer til enighet så tidlig som mulig i prosessen kan muligens ha den gunstige effekten man får færre konflikter for domstolene, og at parter kommer til enighet på et tidligere stadium av domstolprosessen.

En annen mulighet, for å skape mer forståelse og kunnskap om rettsmeklingen og for å kunne styrke selve prosessen rundt denne, kan være at det i relevante saker åpnes for at det kan oppnevnes en ekstra dommer som bistår i rettsmeklingen, og dette kan gjerne være en dommerfullmektig for å skape kompetanseoverføring i retten. En slik oppnevning kan føre til at rettsmeklerne kan ha større fokus på partenes interesser og stille spørsmål til partenes resonneringer under rettsmeklingen.

Litteraturliste og kildehenvisninger

- Aarbakke (1965) Magnus Aarbakke. *Kutymen som rettskilde, i tidsskrift for Rettsvitenskap 1965*. s. 432-473
- Aasland (1999) Gunnar Aasland. *Noen betraktninger om rettskildespørsmål i Høyesteretts praksis, i Jussens Venner 2000* s. 157-179.
- Adrian (2013) Lin Adrian. *Procesrettfærdighed – det er også måden, der tæller» i Juristen nr. 3 2013* s. 107-116
- Andenæs (2009) Mads Henry Andenæs. *Rettskildelære, 3. utgave*, Oslo 2009.
- Askeland Bjarte Askeland. ”*Uturvanderegelen i nabol. § 2 første ledd*” *Jussens Venner, 1996* s. 326-373
- Austbø/Engebretsen (2006) Anne Austbø & Geir Engebretsen, *Mekling i rettskonflikter. Rettsmekling, mekling ved advokater og mekling i forliksrådene og konfliktrådene, 2. utgave*, Oslo 2006.
- Backer (2015) Inge Lorange Backer. *Norsk sivilprosess*. Oslo 2015
- Bernt (2004) Camilla Bernt. *Rettsmekling*. Universitetet i Bergen, Det juridiske fakultets skriftserie nr. 97. Bergen 2004
- Bernt (2007) Camilla Bernt. *Utenrettslige forklaringer og erklæringer som bevis i den nye tvisteloven*. *Jussens venner nr.5/2007* s. 273-294. Bergen 2007.
- Bernt (2011) Camilla Bernt. *Meklerrollen ved mekling i domstolene*. Bergen 2011.

- Bernt (2014) Camilla Bernt. *Sakkyndige i barnelovssaker for domstolene: roller og rettssikkerhet*. FAB nr. 3 2014
- Bernt m.fl (2014) Camilla Bernt, Solfrid Mykland og Per Kåre Sky. *Evaluering av rettsmekling i jordskifterettene i 2012 – Sentrale funn, problemstillinger og implikasjoner*. Lov og Rett 06/2014.
- Bernt/Mæhle (2007) Jan Fridtjof Bernt, Synne Sæther Mæhle, Jørn RT. Jacobsen. *Rett, samfunn og demokrati, innledning til jusstudiet*. Bergen 2007.
- Boe (2012) Erik Magnus Boe *Rettskildelære under debatt*. Oslo 2012.
- Christie (1977) Nils Christie “Konflikt som eiendom” tidsskrift for Rettsvitenskap 1977 s.113-132.
- Eckhoff (1971) Torstein Eckhoff. *Rettskildelære, første utgave*. Oslo 1971.
- Eckhoff (2001) Torstein Eckhoff. *Rettskildelære, 5. utgave*. Oslo, 2001.
- Fisher & Ury (1981) Roger Fisher og William Ury. *Getting to yes*. London 1981
- Hjort (2016) Maria Astrup Hjort. *Tilgang til bevis i sivile saker, særlig om digitale bevis*. Oslo 2016.
- Kjelland Mørdre mfl. (2008) Kristin Kjelland Mørdre, Anne Lise H. Rolland, Karen Sophie Steen, Per Gammelgård & Carsten Anker, *Konflikt, mekling og rettsmekling*, Oslo 2008.
- Knoff (2001) Richard H. Knoff. *Evaluering av prøveordningen med rettsmekling i NOU 2001: 32 Rett på sak. Lov om tvisteløsning (tvisteloven) s. 1133–1207*. Oslo 2011.

- Lilleholt (2009) Kåre Lilleholt mfl. *Knophs oversikt over Norges rett, 13. utgave. Oslo 2009.*
- Monsen (2012) Erik Monsen. *Innføring i juridisk metode og oppgaveteknikk. Os 2012.*
- Mykland (2007) Solfrid Mykland. *Dolstolsretorikk versus meklingsretorikk. Retorikk, juss og rettferdighet, Oslo 2007*
- Mykland (2010) Solfrid Mykland. *En studie av mekleratferd i norske rettsmeklinger. PhD. thesis. Bergen 2011*
- Mæland Henry John Mæland. *Kort prosess - en innføring i den sivile rettergang etter tvisteloven, 3. Reviderte utgave. Bergen 2013*
- Nygaard (2004) Nils Nygaard. *Rettsgrunnlag og standpunkt. 2. utgave, Bergen 2004*
- Robberstad (2013) Anne Robberstad. *Sivilprosess. 2013*
- Rognes (2010) Jørn Kjell Rognes, *forhandlinger 3. Utgave. Oslo 2010.*
- Schei mfl. (2013) Tore Schei, Arnfinn Bårdsen, Dag Bugge Christian Reusch og Toril M. Øye, *tvisteloven kommentarutgave, 2. utgave. Oslo 2013*
- Skoghøy (2008) Jens Edvin. A. Skoghøy. *Nytt i ny tvistelov, Oslo 2008.*
- Skoghøy (2010) Jens Edvin A. Skoghøy. *Tvisteløsning, søksmål, saksbehandling og bevis, Oslo 2010.*

- Strandberg (2012) Magne Strandberg. *Beviskrav i sivile saker, en bevisteoretisk studie av den beviskravlærens forutsetninger*. Bergen 2010
- Torgersen (2008) Runar Torgersen. *Ulovlig beviserverv og bevisforbud i straffesaker*. Oslo 2008.
- Øyen (2010) Ørnulf Øyen. *I hvilken utstrekning kan det i straffesaker og sivile saker fremlegges bevis som er fremskaffet på en ulovlig eller utilbørlig måte?* Lov og rett Nr.7/2010 s.423-438. Bergen 2010.
- Vangnes (2015) Jørgen Vangnes. *Sivilprosess i et nøtteskall*. Oslo 2015.
- Vindeløv (2008) Vibeke Vindeløv, *konfliktmægling – En refleksiv model*, 2 utgave. København 2008.

Lover

- Lov nr.5/1915 om domstolene (domstolsloven)
- Lov av 16. juni 1961 om rettshøve mellom granner (grannelova/naboloven)
- Lov nr. 7/1981 om barn og foreldre (banelova).
- Lov av 17. juli 1992 om barneverntjenester (barnevernloven)
- Lov nr. 62/1999 om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern (psykisk helsevern).
- Lov av 17. juni 2005 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven)

Forarbeider og offentlige dokumenter

- NOU 2001: 32 rett på sak.
- Ot.prp.nr.51 (2004-2005) Om lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven)

Internasjonal regulering

Europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK), vedtatt av Europarådet 04.11.1950.

Rettspraksis

Rt. 2006 s. 907.

Internett

- <http://norske-eventyr.com/den-stygge-andungen/>
- <http://www.domstol.no/globalassets/upload/berg/internett/arsmelding/bergen-tingrett-aarsmelding.pdf>
- Undersøkelser gjennomført av Ipos/MMI i midten av november 2014, se for eksempel <https://www.domstol.no/no/Aktuelt/Nyheter/Tiltroen-til-domstolene-slar-nye-rekord/>
- <https://www.domstol.no/globalassets/upload/da/internett/domstol.no/domstoladministrasjonen/statistikk/statistikk-2014/arsstatistikk--forsteinstans-2014.pdf>